

Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 09.02.2017, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:03 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

10:00 Istungi rakendamine

09:59 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Austatud suursaadikud! Alustame täiskogu neljapäevast istungit. Kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Ain Lutsepp, palun!

10:00 Ain Lutsepp

Austatud Riigikogu esimees! Austatud külalised! Austatud Riigikogu! Vabaerakonna fraktsiooni nimel on mul üle anda arupärimine Eesti piirivalve, tema tuleviku ja oleviku asjus. Euroopa Liidu 14. oktoobri 2016. aasta määrusega nr 1624 loodi Euroopa Liidu piiri- ja rannavalve, mis koosneb Euroopa Liidu piiri- ja rannavalveametist ning liikmesriikide piirihalduse eest vastutavatest riiklikest asutustest. On arusaamatu, miks peab meie Politsei- ja Piirivalveamet tervikuna kuuluma Euroopa Liidu piiri- ja rannavalveameti koosseisu. Esiteks, Politsei- ja Piirivalveameti integreeritud piirihalduse büroo pole võrdsustatav riikliku asutusega. Saame teha järelduse, et iseseisva Eesti piirivalve taastamine on sisuliselt saanud Euroopa Liidus ettenähtud ülesandeks. Peale selle juhime tähelepanu, et koostöö riigikaitsestruktuuride ja PPA vahel ei ole piisav, selleks et tagada laiapindse riigikaitse kontseptsiooni elluviimine. Sellega seoses on meil kuus küsimust ja meil on au need üle anda. Aitäh!

10:02 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab kodu- ja töökorra seaduse nõuetele, edastatakse see valitsusliikmele. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 81 Riigikogu liiget.

1. 10:03 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

10:04 Esimees Eiki Nestor

Meie päevakorras on olulise tähtsusega riiklik küsimus – välispoliitika. Ütlen sissejuhatuseks, et kodu- ja töökorra seaduse § 153 kohaselt on juhatus väliskomisjoni ettepanekul olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutamiseks määranud järgmise korra. Kõigepealt on välisminister Sven Mikseri ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, küsimused ja vastused kestavad kuni 90 minutit. Seejärel on väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni ettekanne, mis kestab kuni 15 minutit, küsimused ja vastused kestavad kuni 60 minutit. Iga Riigikogu liige võib esitada kokku kaks suulist küsimust. Seejärel algavad läbirääkimised. Pärast arutelu lõppemist Riigikogu otsust vastu ei võta. Ühtlasi on väliskomisjon teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega, aga see vajadus selgub töö käigus. Alustame. Ettekandja välisminister Sven Mikser, palun!

10:04 Välisminister Sven Mikser

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Külalised! Oma tänast ettekannet meie välispoliitika suundadest ja eesmärkidest alustan ma põhiväärtustest. Tahan teiega jagada üht meenutust enam kui 15 aasta tagant, 2001. aasta septembrist, kui ma noore parlamendiliikmena olin Ameerikas. Meie külalisprogramm algas 11. septembri hommikul sissejuhatava infotunniga välisministeeriumis, aga see katkes ainult mõni minut hiljem, kui terroristide juhitud lennukid rammisid New Yorgi Maailma Kaubanduskeskuse torne ja Pentagoni.

Tolle masendava päeva hilisõhtul vaatasin ma oma hotellitoas telerist president Bushi pöördumist vapustatud rahvuskaaslaste poole. Selles lühikeses kõnes ütles ta muu hulgas nii: "Rea tahtlike ja mõrvarlike terroriaktide läbi rünnati täna meie kaaskodanikke, meie eluviisi, meie vabadust. [...] Terrorirünnakud võivad küll raputada meie suurimate hoonete alusmüüre, kuid nad ei suuda liigutada seda vundamenti, millel seisab Ameerika. [...] Ameerika oli selle rünnaku sihtmärgiks, kuna me oleme vabaduse ja võimaluste eredaim majakas kogu maailmas. Ja seda leeki ei suuda keegi kustutada. Täna me nägime kurjust – nägime inimloomuse halvimat külge – ja me vastasime parimaga sellest, mis on Ameerika."

Mina muidugi ei räägi siin täna Ameerikast, vaid hoopis Eestist ja Eesti välispoliitilistest eesmärkidest. Kuid ma usun, et me võiksime neid sõnu ja eelkõige nende mõtet meeles hoida ja püüda neist ka juhinduda ajal, mil kõik need väärtused ja ka see eluviis, mille saavutamise me oma vabadust taastades sihiks seadsime, on langenud väga ränga surve alla. Me peaksime mõtlema, mis on see, millele meie truuks jääme ja millest ei ole valmis taganema isegi siis, kui maailm meie ümber hirmutaval moel muutub.

Iseseisvuse taastamise järgseil aastail elasime usus, et demokraatia ja humaansed väärtused ongi võitnud. Aga peagi sai selgeks, et totalitarism, vallutusihha, äärmusideoloogiad ja fundamentalism ei taandu ilma vastupanuta. Ei Lähis-Idas, Põhja-Aafrikas, kus maailmal tuleb võidelda usuäärmuslike terroriorganisatsioonidega, otsides samal ajal lahendusi kodusõdade ja humanitaarkatastroofide probleemile, ega ka meie idanaabruses, kus autoritaarne ekssupervõim üritab relva jõul taastada oma kaotatud hegemooniat.

Välispoliitika väärtuspõhisuse üle on siin saalis palju arutletud. Täna, jälgides uudiseid, mis jõuavad meieni maailma pealinnadest – uudiseid plaanidest taastada surmanuhtlus, legaliseerida perversed, võtta ülekuulamistehnikana kasutusele piinamine –, me näeme, et poliitika väärtuspõhisuse küsimus ei ole üksnes intellektuaalne dilemma. Me näeme, et selle kimbatusega ei maadle mitte ainult Eesti, vaid ka meie naabrid, partnerid ja liitlased. Ja õiged vastused ei ole enam sugugi nii ilmsed, kui me arvasime. Siiski tahan ma kinnitada, et parim viis kaitsta meie põhiseaduse preambulisse kätketud rahvuslikke huve on jääda truuks oma väärtustele nii sise- kui ka välispoliitikas. Liitlaskohustuste, õigusriikluse ja humaansed väärtused austavate riikide ja rahvaste vahel ning rahvusvahelisel õigusel ja reeglitel põhinev maailmakord pakuvad meie iseolemisele ja vabadusele parimat kaitset. See väärtuste ja huvide ühisosa juhtigu meid keeruliste valikute teel.

Eelmisest välispoliitika arutelust möödunud aasta on olnud dramaatiline ja sündmusterohke nii rahvusvaheliselt kui ka riigisiselt. Ka välisministri portfelli on selle aja jooksul kahel korral omanikku vahetanud, seega lubage mul tavapärase aruandekõne asemel heita geograafiline panoraampilk välispoliitika eesmärkidele praegu ja ka lähimas tulevikus.

Kõigepealt räägin transatlantilistest suhetest. Liitlaskohustuste Euroopa ja Põhja-Ameerika vahel on aastakümneid olnud rahvusvahelise julgeolekuarhitektuuri selgroog ja jääb selleks ka edaspidi. See suhe rajaneb ühistel väärtustel ja kultuurilisel ühtekuuluvustundel ning strateegilistel huvide ühtelangevusel. Euroopa, sh Eesti, on alati olnud ja on ka edaspidi huvitatud sellest, et Ameerika oleks tasakaalukas ning majanduslikult, poliitiliselt ja sõjaliselt tugev. Samuti on meile oluline Ameerika Ühendriikide pühendumine liitlaskohustustele, sh osalemisele Euroopa julgeoleku tagamisel sõjaliste ohtude korral.

Soovides näha ameeriklaste jätkuvat pühendumust liitlaskohustustele Euroopa ees, on meie kohustus mõista ka Ameerika muresid ja ootusi. Soov, et Euroopa riigid kannaksid õiglast osa julgeoleku tagamise koormast, on mõistetav ja loomulik. Ühena vähestest NATO-liitlastest, kes täidab endale võetud kaitsekulutuste tegemise kohustusi, toetab Eesti põhimõtet, et sama peaksid tegema kõik liitlasriigid. Me oleme seisnud liitlastena ameeriklaste kõrval Afganistanis, Iraagis ja mitmes muus kriisikolde ning nii on see ka edaspidi. Eesti jääb alati USA kindlaks liitlaseks ja meie töötame selle nimel, et ka USA jääks meie kindlaks liitlaseks, kelle toele võime loota ja kindlad olla. Täna, vahetult pärast uue administratsiooni ametisse astumist on meie esmane ülesanne luua toimivad suhtluskanalid USA

valitsusasutustega ning hoida ja tihendada kontakte Kongressi mõlema koja, USA arvukate mõttekodade ja Ameerika eestlaskonnaga. Nende eesmärkide elluviimine on lähiaastatel Välisministeeriumi üks ülesandeid meie välispoliitika tugevdamisel.

Uue administratsiooni vaade sellele, kuidas minna edasi läbirääkimistega vabakaubanduslepingu üle Euroopaga, on praegu alles kujunemisjärgus. Vabakaubanduse põhimõttelise toetajana soovib Eesti selle protsessi jätkumist, ent sõltumata lähiaja arenguist vabakaubanduse vallas on Eesti ja USA kaubandussuhetes küllalt arenguruumi ja Ameerika turu võimaluste kasutamine on Eesti huvides. Nüüd räägin Euroopa ees seisvatest ülesannetest. Euroopa Liit on aastakümneid liikunud laienemise ja integratsiooni süvenemise suunas. Brexiti referendumil see suundumus murti. Ei Briti poliitikakujundajad ega ka Mandri-Euroopa juhid ei osanud valdavalt ette näha, et brittide otsus Euroopa Liidus jätkamise kohta tuleb eitav. Ka mina ei taha teeselda, nagu oleksin seda lootnud või oodanud. Ent Eesti austab täielikult oma lähedase liitlase demokraatlikult langetatud otsust. Peatselt algavatel lahkumisläbirääkimistel soovib Eesti hoida 27 liikmesriigi ühtsust. Meil ei ole põhjust spekuloida, milliseks kujunevad kõneluste lõpptulemused. Ent meie huvides on resultaat, mis ei kahjusta Euroopa Liidu ühtsust ja säilitab ka võimaluse Euroopa Liidu tihedaks koostööks liidust lahkunud Suurbritanniaga.

Oluline osa läbirääkimistest leiab aset ajal, mil Eesti on Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja. See seab meile suure vastutuse selle protsessi kulgemise eest, ehkki läbirääkimistel on Euroopa-poolne köieots komisjoni käes. Meie ülesandeks eesistujana on tagada protsessi sujuv kulg ning informatsiooni liikumine liikmesriikide ja liidu institutsioonide vahel.

Vaatamata Suurbritannia lahkumisele Euroopa Liidust on Ühendkuningriik Eesti üks tähtsamaid kahepoolse koostöö partnereid ja ta jääb selleks. Samuti jääb meile oluliseks Põhja-Balti regionaalne koostöö brittidega. Ma tahan eraldi rõhutada Suurbritannia valmisolekut mängida edaspidigi aktiivset rolli Euroopa julgeolekus. See on meile oluline, kuna just Suurbritannia lähetab raamriigina oma üksused Eestis paikneva NATO kontingendi koosseisu.

Head kuulajad! Rändekriis ei tundu praegu ehk nii teravana kui aasta eest, sest selle numbrilised näitajad on mullusega võrreldes vähenenud peaaegu kolm korda. Ent rände algpõhjused Lähis-Idas ja Aafrikas ei ole kadunud, nii püsib ka surve sunnitud rändeks ja majandusimmigratsiooniks Euroopasse. Euroopa rändepoliitika sise- ja välismõõde on tihedalt seotud. Rände välismõõtme puhul tegutseb Euroopa Liit kolmes valdkonnas, millest igaühte annab ka Eesti oma panuse. Esiteks, Euroopa Liidu ja Türgi rändekokkuleppe elluviimine, teiseks, liidu välispiiride kaitse, kolmandaks, rände algpõhjustega tegelemine. Neist viimase puhul on kriitilise tähtsusega koostöö Aafrika riikidega. Rände sisemõõtmega tegelemine aga eeldab Euroopa Liidu liikmete vahel konsensusse leidmist ja hoidmist ning nõuab kõigilt oma kohustuste täitmist.

Üks tõsisemaid julgeolekuohte Euroopas seondub terrorismiga. Ehkki terrorioht Eestis ei ole meie ohuhinnangute kohaselt suurenenud, ei jäta terrorismiga seonduv meidki vahetult puudutamata. Meenutame, et mulluses terrorirünnakus Nice'is kaotasid elu ka kaks Eesti kodanikku.

Radikaliseerumise ja terrorismi vastu ei ole kiiret imerohtu, ei ole selliseks võluravimiks ka Euroopa sisepiiride sulgemine. Eurooplastena oleme meiegi juba hakanud euroopalikke vabadusi, sh isikute vaba liikumist, endastmõistetavaks pidama ega hoomagi enam, millise hoobi annaks nende vabaduste kadumine meie igapäevasele elule, aga ka majanduslikule heaolule. Eestile on Schengeni ruumi säilimine ja kestlikkus eluliselt tähtsad.

Terrorirünnakute ennetamine aga on võimalik vaid partnerite ja liitlaste ühistöös. Selleks tuleb parandada koostööd terrorismi ennetamiseks, plaanitavate rünnakute tõkestamiseks, ohuteadlikkuse suurendamiseks ja ühiskondade kriisivalmiduse parandamiseks. Kõige sellega tuleb tegelda ka riigisisiselt.

Head kuulajad! Peagi möödub 60 aastat Rooma lepingu sõlmimisest. Selle aastapäeva lävel leiavad paljud eurooplased, et kogu Euroopa idee on jõudnud kriisi. Peale Brexiti kõneluste, rändekriisi ja vajaduse ümber mõtestada transatlantiliste suhete olemus näeme seda, et mitmes Euroopa riigis sagenevad Euroopa suhtes kriitilised meeleolud ja kasvab neid õhutavate poliitiliste jõudude populaarsus. Hoidmaks meie julgeoleku tagamiseks hädavajalikku Euroopa ühtsust, ei peaks me praegu kavandama Euroopa Liidu aluspõhimõtete lennukaid reforme, vaid meil tuleks eelkõige keskenduda aastakümnete jooksul saavutatud kindlustamisele. Samuti peame oluliselt paremini läbi mõtlema suhtluse omaenda kodanikega, kellest paljud tajuvad liitu, olgu siis põhjendatult või põhjendamatult, eliidi projektina.

Euroopa tulevikudebattide põhiteemad – julgeoleku kindlustamine ja majanduskasv – on ka Eesti arengu kesksed küsimused. Nagu meie julgeolek, nii sõltub ka Eesti majanduslik edu Euroopa arengutest ja suundumustest. See, et Eesti ettevõtete toetamine välisturgudel on kõigi meie välisesinduste üks keskseid ülesandeid, on Välisministeeriumile niivõrd iseenesestmõistetav, et vahel unustame seda isegi eraldi mainida.

Jah, väikese, avatud ja ekspordile orienteeritud majandusega Eestil on võimalusest eksporditurgudel vabalt kaubelda võimalik üksnes võita. Seetõttu oleme alati toetanud Euroopa Liidu alusvabadusi ehk kaupade, teenuste, kapitali ja inimeste vaba liikumist. Nende nelja vabaduse kõrval on meie uuendusmeelse e-riigi jaoks oluline ka viienda vabaduse – andmete vaba liikumise juurutamine. Protektsionism ei ole lahendus maailmale ega too kaasa majanduskasvu.

Austatud rahvaesindajad! Mullu valminud Euroopa Liidu globaalstrateegias on sõnastatud need valdkonnad, kus julgeoleku tagamine eeldab liidu liikmetelt tõhusamat koostööd. Märgin ära meie ühiskondade vastupanuvõime hübridohtude vastu ning kriitilise taristu toimepidevuse parandamise, aga ka sõjalised ühishanked, kaitsealase teadus- ja tehnoloogiakoostöö ning Euroopa Liidu ja NATO ühistegutsemise. Globaalstrateegias juhitakse tähelepanu vajadusele paremini siduda Euroopa Liidu sise- ja välistegevusi ning suurendada geograafilist paindlikkust ida- ja lõunasuunaliste tegevuste vahel. Need põhimõtted kõlavad väga hästi kokku Eesti arusaamadega ressursside mõistlikust kasutamisest ja julgeoleku jagamatusest.

Head kuulajad! Selle aasta teisel poolel saab meist esmakordselt Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja. Selles rollis on meie nähtavus ja mõjukus suurem kui kunagi varem pärast ühinemist liiduga 2004. aastal. Jaanuaris kinnitas Vabariigi Valitsus eesistumise prioriteedid, lõplik eesistumise programm kujuneb alles juuni lõpuks, mil Eesti võtab teatepulga Maltalt üle. Kuid juba praegu võin öelda, et see keskendub uuendusmeelse, turvalise, digitaalse ning kaasava Euroopa arendamisele.

Välisministeeriumile on erilise tähendusega mõistagi digitaalarengu tegevuskava ning idapartnerluse temaatika. Me oleme idapartnerluspoliitika veendunumaid eestkõnelejaid Euroopas. Euroopa tähelepanu sellele piirkonnale ning idapartnerite suveräänsete otsuste ja territoriaalse terviklikkuse toetamine on Euroopa julgeoleku ja stabiilsuse huvides. On oluline, et nii idapartnerite kui ka liidu kodanikud tajusid, et partnerluspoliitikast tõuseb käegakatsutavat kasu. Märgilise tähtsusega küsimus on viisavaba reisimise võimalus, nii Gruusia kui ka Ukraina puhul oleme jõudnud selle pika protsessi lõpusirgele.

Kesksed teemad Euroopa Liidu ja idapartnerite koostöö edendamisel on majandus, avalik haldus, haridus, aga ka inimestevaheliste kontaktide loomine ja hoidmine. On oluline, et suund Euroopale innustaks idapartnereid jätkuvalt oma riike ja ühiskondi reformima. Samas peame saavutama selle, et idapartnerlust ei tajutaks vaid Kesk- ja Ida-Euroopa nišihuvina, vaid see oleks kõigi liikmesriikide ühine asi. Just selles kontekstis on oluline parimal viisil kasutada Eesti eesistumise ajal novembris Brüsselis toimuvat idapartnerluse tippkohtumist, mis võtab kokku saavutatut ja määrab kindlaks tulevased sihid. Siirdudes nüüd Euroopa Liidust idas toimuvate julgeolekuarengute juurde, ei saa mõistagi mööda vaadata Venemaast, mille poliitiline juhtkond ei ole loobunud püüdlusest Euroopa julgeolekukorraldust sõja jõul ja rahvusvahelist õigust eirates muuta. Krimmi ebaseaduslikust annekteerimisest möödub peagi kolm aastat. See on paraku piisavalt pikk aeg, et Ukraina-vastase agressiooni teema jõuaks hakata maailma avalikkuse tähelepanu keskmest ja ka ajakirjanduse esikülgedelt tagaplaanile vajuma. Meie ülesanne on seda nii kahepoolses välissuhtluses kui ka rahvusvahelistes organisatsioonides päevakorral hoida ning mitte lasta maailmal ega agressoril unustada, et tekitatud ülekohus on heastamata, Ukraina territoriaalset terviklikkust ei ole taastatud, Krimm on endiselt okupeeritud ja ebaseaduslikult annekteeritud ning sõjategevus Ida-Ukrainas kestab ja on viimastel nädalatel eskaleerunud, kusjuures pannakse toime jõhkraid rünnakuid ka tsiviilelanike vastu.

Rõhutan: kuni Venemaa jätkab rahvusvahelise õiguse normide rikkumist ega täida endale võetud kohustusi, ei saa juttu olla ka usalduse taastumisest või naasmisest tavapärase läbikäimise juurde. Ma nõustun USA Senati vabariikliku enamuse liidri Mitch McConnelli paari nädala eest Politicole antud intervjuus väljendatud seisukohtadega. Senaator meenutas, et Venemaa vastu kehtestatud sanktsioonidel on konkreetne põhjus, selleks on Venemaa käitumine Krimmis ja Ida-Ukrainas ning Ameerika puhul ka püüded sekkuda valimistesse. Kui maailmas on riik, mis ei vääri sanktsioonide leevendamist, siis on see Venemaa, ütles McConnell.

Ka Eesti positsioon on selge: sanktsioonid peavad kehtima, kuni Minski lepped on täielikult täidetud. Sanktsioonide kehtivust ei tohi kunstlikult siduda muude teemadega, nende leevendamise vältimatuks

eelduseks peab jääma Venemaa naasmine rahvusvahelise õiguse põhimõtete juurde ja võetud kohustuste täitmine. Ja vastupidi, Venemaa kaugenemise korral nende kohustuste täitmisest peame olema valmis sanktsioone karmistama.

Peale poliitilise ja moraalse toetuse vajab Ukraina aga ka praktilist abi ja toetust. Riigi põhimõtteline reformimine nõuab pingutust igal ajal. Ukraina viib ellu keerulisi reforme, võideldes samal ajal oma iseseisvuse ja terviklikkuse eest. Ma võin kinnitada, et Eesti jätkab Ukraina ja teiste idapartnerlusriikide toetamist arengukoostöö kaudu, et aidata neil riikidel ja ühiskondadel reforme teha ning nende vastupanuvõimet suurendada.

Austatud kuulajad! Konfliktid ja humanitaarkriisid Euroopa Liidu lõunanaabruses võivad näida meile kaugena, kuid need puudutavad otseselt ka meid. Süüria, Iraak, Jeemen, Liibüa ja Saheli piirkonna riigid on vaid mõned näited kriisikollete kohta Euroopa lõunanaabruses. Just nendest konfliktipiirkondadest saab alguse suur osa Euroopa suunas liikuvatest põgenike- ja rändevoogudest.

Me mõistame rahvusvahelise julgeoleku jagamatust ja vajadust olla solidaarne oma liitlastega ning mõista nende julgeolekumuresid. Peale osalemise rahvusvahelistel sõjalistel ja rahuvalvemissioonidel tegeleme koos partneritega ka rändekriisi ja rahvusvahelise terrorismi algpõhjustega. Parim viis selleks on aidata kriisi sattunud riike oma struktuuride tugevdamisel ja nende toimepidevuse parandamisel. Nii loome eeldusi, et inimesed ei oleks sunnitud turvalise ja väärrika elu otsinguil oma kodust lahkuma. Me oleme jaganud ja jagame ka edaspidi oma kogemusi IKT ja e-valitsemise, küberjulgeoleku, aga ka naiste ja laste õiguste edendamise vallas. Samuti toetame Euroopa kaubanduspoliitika arendamist, nii et see aitaks liidu lõunanaabritel kasutada omaenda majanduslikku potentsiaali oma inimeste heaolu ja toimetuleku tagamisel. Eesti Euroopa Liidu eesistumise ajal, novembris toimub Abidjanis Euroopa Liidu ja Aafrika tippkohtumine, mis keskendub just majandusarengu ühele võtmeteemale – noorte tulevikuvõimaluste loomisele.

Mõistagi ei saa Euroopa Liidu lähinaabruse konfliktidest rääkides jätta peatumata Süüria kodusõjal, mis on toonud kaasa ühe viimaste aastate rängima humanitaarkatastroofi. Süüria kriisi kestlik lahendus vajab poliitilist protsessi ja rahvusvahelisel konsensusel põhinevat kokkulepet. Nii toetab Eesti neid algatusi, mis toovad sõjast ja vägivallast räsitud riigile rahu ja stabiilsuse, aga samuti toetame Süüria sõjapõgenikke, osaledes nende ümberpaigutamises ning andes rahalise panuse humanitaarabifondidesse ja -projektidesse. Poliitiline lahendus aga ei tähenda ega tohi tähendada seda, et need, kes on pannud toime koletuid kuritegusid Süüria rahva vastu, võiksid jääda karistusetu. Head rahvaesindajad! Eelmine, 2016. aasta oli välispoliitikas dramaatiline ja sündmusterohke. Aga ei ole mingit põhjust oodata, et alanud aasta oleks lihtsam. "What's past is prologue," ütleb Antonio William Shakespeare'i "Tormis". Meie välis- ja julgeolekupoliitiline horisont ei ole täna kaugeltki pilvitu, aga ma olen veendunud, et meie riigilaev on disainitud seilama ka tormistel vetel ning meie seni tehtud töö ja selle käigus saadud kogemused ning loodud liitlassuhted on meid tulevaste tormidega toimetulekuks hästi ette valmistanud. Ma tänan teid tähelepanu eest ja vastan meelega teie küsimustele!

10:25 Esimees Eiki Nestor

Esimene küsija on Jürgen Ligi. Palun!

10:25 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra välisminister! Enamik mõtteid olid väga selged, mõni jäi küll natuke poolikuks, aga eks ajapiirid ole ees. Ma tunnen siiski esimest korda, et parlamendil on põhjust olla välispoliitika pärast mures, ja seda mitte teie isiku tõttu. Täna Eestis Päevalehes kurdetakse, et välispoliitikast on kadunud kirk. See ei ole iseenesest üllatav, see oli prognoositav, aga kurvem on see, mis on toimunud orientatsiooniga. Kas teie olite kohal tolle valitsuse istungil, kus võeti ette peaministri avaldus, igaüks sai sõna sekka öelda, teksti redigeeriti ja vähemalt ühes olulisel kohal pehmendati selle sõnastust tugevasti Venemaa kasuks? See tähendab, et Venemaad seal enam ei mainita. Ettepanekuid oli veel, mõned neist ei läinud läbi. Aga too konkreetne asi ...

10:26 Esimees Eiki Nestor

Küsimus läheb sõnavõtuks kätte.

10:26 Jürgen Ligi

... puudutas Süüriat ja oli ka vastuolus ...

10:26 Esimees Eiki Nestor

Küsimus juba oli. Aitäh!

10:26 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Kõigepealt lubatagu kasutada võimalust kinnitada, et Eesti välis- ja julgeolekupoliitiline kurss ei ole selle valitsuse ametisse astumisega muutunud. Ei selles osas, mis puudutab Venemaad, ei selles osas, mis puudutab Ukrainat, ega ka mitte üheski teises valdkonnas. Vastates konkreetset teie küsimusele kabinetiistungil kohta, kus arutati peaministrite detsembrikuise kohtumise deklaratsiooni teksti, ütlen, et ma viibisin selle kabinetiistungil ajal Hamburgis. Seal toimus OSCE iga-aastane ministrite kohtumine. Tuleb öelda, et see valitsuskabineti koosolek toimus siis, kui valitsus oli ametis olnud umbes kaks nädalat. Vestlesin pärast seda istungit, tegelikult samal õhtul, ka peaministriga telefoni teel ja minu soovitus oli mitte asuda tekste ühiselt *draft*ima. See tekst võeti mulle teadaolevalt lauale tegelikult selleks, et arutada läbi neid punkte, mis seonduvad Rail Balticu rajamisega. Ka sellises valdkonnas, mis võib-olla ei olegi julgeolekupoliitiliselt väga sensitiivne, kuid kindlasti on oluline, ei ole ilmselt mõistlik kolmepoolset deklaratsiooni ühiselt kabinetilaua taga *draft*ida.

Mis puudutab kuulujutte, nagu teksti oleks tehtud kuidagi nõrgemaks, siis ma olen mõningase murega kuulnud vihjeid, justkui andnuks meie mitmele poliitikule selliseid signaale kolleegid Lätist ja Leedust. Ma saan aru, et on suhteliselt lihtne ja ohutu selliseid väiteid esitada, sest kes ikka hakkab teie allikaid Lätis ja Leedus välja uurima ja juurima. Küll aga tahan rõhutada üht asja, kuna ma arvan, et paljud nendest, kes räägivad teksti nõrgemaks muutmise kohta, ei ole seda teksti ise lugenud. Ma tahan seda teksti tsiteerida ja teen seda omaenda vabas tõlkes, kuna mul on see tekst ees.

Välispoliitika osas rõhutasid peaministrid tugevat toetust Ukraina suveräänsuse kaitsmisele ja territoriaalse terviklikkuse taastamisele ning väljendasid kiitust Euroopa Liidule ja transatlantilisele ühtsusele selles vallas. Praegused Euroopa Liidu sanktsioonid, sanktsioonipoliitika ja põhimõtted peavad jääma paika nii kauaks, kuni Venemaa naaseb rahvusvahelise õiguse põhimõtete järgimise juurde, kaasa arvatud Minski lepete täielik ja tagasipöördumatu rakendamine. Peaministrid rõhutasid üle Balti riikide vankumatut ja jätkuvat toetust Krimmi ja Sevastopoli illegaalse anneksiooni mittetunnustamise poliitikale, rõhutasid rahvusvahelise üksmeele olulisust selles küsimuses ja ka koordineeritud sõnumite olulisust Venemaa-poolsete rahvusvahelise õiguse rikkumiste suhtes, eriti just Ukrainas. Nad väljendasid ka pettumust majandus- ja ärisuhete arengute pärast, mis kaugenevad nii Maailma Kaubandusorganisatsiooni kui ka rahvusvahelise majanduskoostöö mõttest.

Kui teil on välja tuua tekst, mis on Venemaa suhtes veel tugevama sõnastusega ja mis olevat justkui olnud arutlusel, siis ma väga suure huviga ootan, et saaks seda lugeda. Kindlasti on võimalik otsida kinnitust veendumusele, et pärast Reformierakonna lahkumist võimu juurest on Eesti välispoliitika muutunud kuidagi nõrgemaks või vähem otsusekindlaks, aga seda ei maksa otsida kohtadest, kus seda kinnitust tegelikkuses ei ole, veel vähem saab seda sealt leida.

10:31 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

10:31 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud minister, tänan ettekande eest! Te olete meie ees tõesti natukene erilises olukorras, sest kui seda ettekannet võtta välispoliitika aastaülevaatenähtena, siis tuleb mees pidada, et aasta jooksul on meil ametis olnud kolm ministrit ja selle aja sisse jäi ka Eesti eesistumine Euroopa Nõukogus. Täpsustuseks tuleb öelda, et mitte Euroopa Liidu Nõukogus, vaid selles vanemas, suurema liikmeskonnaga organisatsioonis, mis kaitseb demokraatlikke väärtusi ja vabadust. Eelmine küsija härra Ligi sattus ministrina ka väga keerulisse olukorda, kui ta, olles saanud värskest ametisse, pidi vastama Euroopa Nõukogu poliitikute küsimusterahelale. See ei saanudki väga hästi välja tulla. Aga minu kokkuvõtlik küsimus on see: mis olid Eesti eesistumise saavutused ja mis läks valesti?

10:32 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Tegemist oli teise korraga, kui Eesti oli Euroopa Nõukogu eesistuja. Meie põhilised teemad olid sooline võrdõiguslikkus, lapse õigused, aga ka inimõigused internetis. Maist novembrini toimusid nendel teemadel ka mitmed kõrgetasemelised konverentsid. Kokku toimus kõrge tasemega kohtumisi

12, seda koostöös troikaga. Me võime lugeda oma eesistumist edukaks, sest meil õnnestus kindlasti anda panus ühiste väärtuste arendamisse ja edendamisse. Mitte ainult minu eelkäija sattumine küsimusteraha alla, vaid kindlasti ka see, et meie eesistumise ajal toimus sõjaväelise riigipöörde katse Türgis, pani meie rolli eesistujana lisatähelepanu ja fookuse alla. See andis meile teatud võimalusi, aga pani meile ka kohustusi.

Kindlasti on Eestile oluline inimõigustealane koostöö ka teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega peale Euroopa Nõukogu. Koostöös Saksamaa kui OSCE eesistujaga korraldati konverents internetivabaduse teemal, koos UNICEF-iga kõrgetasemeline kõrvalüritus teemal "Lapsed migratsioonikriisis". Jah, toimusid teie mainitud üritused, kus osalesid Euroopa Nõukogu peasekretär Jagland, UNICEF-i peadirektori asetäitja, ka põgenikest noored. Ma arvan, et Eesti üks olulisemaid saavutusi ei seonu otseselt meie Euroopa Nõukogu eesistumisega, vaid meie enda riigisisese tegevusega, mis võib olla inspireeritud Euroopa Nõukogu eesistumisest. See sunnib meid täitma endale võetud kohustusi. Eesti täitis lubaduse ratifitseerida Lanzarote konventsioon, mille välisminister Ligi eesistumise viimasel päeval, 22. novembril Strasbourgis deponeeris.

Kindlasti oli eesistumine keeruline ülesanne, seda enam, et Eestis vahetus selle aja jooksul välisminister. Ma usun, et me saime väärtuslikke kogemusi. Ma usun, et me viisime seda suurt laeva läbi keeruliste vete pisut edasi. Ei saa salata, et maailmas ei ole asjad võrdõiguslikkuse ja inimõiguste valdkonnas iseäranis roosilised. Oma kõnes ma ka mainisin, et asjad, mida me võib-olla harjusime eelmisel kümnendil võtma üsna iseenesestmõistetavatena, korraga sellisena enam nii ilmselt ei paista. Aga ma usun, et Eesti jätkab oma aktiivset rolli Euroopa Nõukogus ka pärast eesistumist.

10:35 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

10:35 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Austatud ettekandja, ka mina tänan teid ettekande eest! Üks keskseid märksõnu välispoliitika valdkonnas on ilmselgelt julgeoleku kindlustamine. Aga selle kõrval on välispoliitikas olulised välisinvesteeringud ja väliskaubanduse edendamine. Sellel teemal te jäite oma kõnes üldsõnaliseks. Te rõhutasite küll üldisi väärtusi ja vabakaubanduse tähtsust, aga ma tahan ikkagi küsida, millised on praeguse valitsuse tegevuskavad ja prioriteedid, millised on uued tegevused, et kasutada ära Eesti võimalusi eksporditurgudel ettevõtjaid toetada ja väliskaubandust edendada. Paljud riigid praegu ikkagi tegelevad sellega ja panustavad sellele. Me ei tohiks ju maha jääda.

10:36 Välisminister Sven Mikser

Jah, Välisministeeriumi üks prioriteetseid tegevussuundi julgeoleku kindlustamise ja, ütleme, Eesti kodanikele konsulaartoe pakkumise kõrval on loomulikult saatkondade kaudu pakutav tugi neile Eesti ettevõtetele, kes tahavad minna välisriikidele, ja Eestisse välisinvesteeringute meelitamine, kui soovite. Milliseid teenuseid me pakume? Me pakume ettevõtetele praegu ja kindlasti ka tulevikus ning järjest aktiivsemalt üldist ülevaadet asukohariigi ärikeskkonnast ning kaitseme ettevõtete seaduslikke huve, kui neil on asukohariigis tekkinud probleeme ametivõimudega. Paraku on ka seda tulnud aastate jooksul teha ning kuna kõik probleemid ei ole lahenenud ja uusi tuleb juurde, siis võib prognoosida, et seda tuleb tulevikus teha võib-olla veelgi rohkem. Samuti aitame partnerite otsingul ja hõlbustame kontaktloomet, mis seisneb igasugustes üldist laadi päringutes, andmete hankimises asukohariigi andmebaasidest ja mujalt. Samuti korraldame ärimissioone, seminare, kontaktüritusi, vastuvõtte ja sihtturundusseminare ning pakume kõikvõimalikke tugiteenuseid. Me pakume abi ka info levitamisel sihtriigis. Me oleme võimaldanud mõistagi saatkondade logistilist abi ja ruume näiteks erialaliitudele või ettevõtetele toodete esitlusteks jne. Me teeme seda kindlasti ka edaspidi.

Peale selle ei ole Välisministeerium ainukene Eesti avalikku võimu teostav struktuur, kes ettevõtetele abi pakub. Koos EAS-iga tehakse turu-uuringuid ning toodete turundust, edendatakse müüki ja kontrollitakse krediidiinfot. Ettevõtteid, kes tahavad siirduda välisriikidele, saavad EAS-i kaudu ka rahalist toetust. Seda kõike on tegelikult päris palju. Kui ma sellel piisavalt põhjalikult ei peatunud, siis eeskätt põhjusel, et julgeolekuolukord on praegu üsna keeruline, dramaatiline ja dünaamiline ning väliskomisjon on ettekande aega kärpinud, et jääks rohkem aega vabaks mõttevahetuseks. Nii et ma tänan teid selle väga hea küsimuse eest.

Eesti on 36 riigis esindatud oma välisesindusega. Tegelikult tegeleb igas riigis, kus meil on saatkond, see

ka majandusküsimustega. Päril majandusdiplomaate on meil üheksa, aga ülejäänud diplomaadid jagavad oma aega ja jõudu muude teemade ja majandusdiplomaatia vahel. Ka toimuvad meil väga aktiivselt kõrge tasemega poliitilised visiidid koos äridelegatsioonidega. Nende visiitide sihtkohtade valimisel lähtume ennekõike Eesti ettevõtete huvidest. Aga mõistagi on just ettevõtetus ise see tellija. Aastate jooksul on pikalt vaieldud selle üle, kuivõrd peaks Eesti oma välisteenistusega n-ö eest vedama meie ettevõtete pääsemist välisturgudele või kuivõrd peaks Välisministeerium lähtuma sellest, mida ettevõtted soovivad ja mitte n-ö ise üritama seda köit vedada. On selge, et Eesti on väike riik ja meie ettevõtted, kes välisturgudele pürgivad, vaatavad esimese asjana kindlasti ringi lähiturgudel. Ka sarnane kultuuritaust ja regulatsioonide süsteem teevad lihtsamaks nendele turgudele sisenemise. Samas on selge, et teatud sektorites ja teatud niššides on Eesti eksportijatele ruumi kindlasti ka suurtel kasvavatel turgudel, mis asuvad meist geograafiliselt kaugel. Mõnikord on need initsiatiivid, kui riik on proovinud teha ettevõtetele välisturgudel n-ö ust lahti, jäänud võib-olla loodetud tulemusteta.

Mäletame, et varasemad valitsused üritasid aastaid ja aastaid kanda kinnitada Kesk-Aasias. Aga kui me nüüd vaatame arvulisi näitajaid selle kohta, kuidas Eesti sisenemine nendele turgudele on toimunud, siis loodetud edu näha ei ole. Näiteks on kaubavahetuses Kasahstaniga aasta-aastalt mahud kahanenud. Siiski, lähtudes näiteks transiidisektori jätkuvast huvist selle suuna vastu, me üritame neid ettevõtteid aidata ega kiirusta kiire edu puudumise tõttu seal saatkonda sulgema. Teine kogemus on näiteks Shanghaist, mis on majandusaktiivsuse ja äriatraktiivsuse seisukohast väga oluline linn, väga oluline metropol. Meie ettevõtjad, kes on edukalt sisenenud Hiina turule, kinnitavad aga, et riigi abi vajatakse eeskätt just nimelt suhtluses poliitiliste võimude ja institutsioonidega, mis asuvad Pekingis. Seetõttu ei peeta väga läbimõelduks omaaegset otsust Hiina turule sisenemiseks minna kohale Shanghaise, sest rohkem kui võib-olla riigi abi osalemiseks Shanghais toimuvatel messidel vajavad meie Hiina turule pürgivad ettevõtted riigi abi just nimelt selleks, et avada poliitilisi uksi Pekingis. Kogemusi on meile aastate jooksul juurde tulnud, küllap hangime neid ka tulevikus. Kindlasti korrigeerime lähtuvalt nendest oma tulevast tegevust. Kui me esitame valitsusele juba märtsis kava Eesti välisteenistuse tugevdamiseks, siis kindlasti on seal olulisel kohal välismajanduspoliitika nii geograafiliste suundade kui ka selle tegevuse sisustamise mõttes.

10:42 Esimees Eiki Nestor

Eerik-Niiles Kross, palun!

10:42 Eerik-Niiles Kross

Hea minister! See jutt väärtuspõhisest poliitikast oli minu kõrvadele väga sümpaatne. Aga ma metafoori soovitamise korras ütlen, et kui laev on merel, siis on see, mis suunas on laevanina, oluline ainult sel juhul, kui see laev liigub, kuid kui laev on paigal, siis on see suhteliselt ükskõik. Aga ma ei taha öelda, nagu meie välispoliitika seisaks praegu päris paigal. Riigikogu võttis hiljuti vastu Eesti nn Magnitski nimekirja seaduse. Ma ei ole kuulnud, et seni oleks ühtegi selles nimekirjas olevat isikut veel nn musta nimekirja pandud, aga see ei ole ka otseselt teie asi. Äsja langes koomasse Vene opositsiooni üks liider Vladimir Kara-Murza. Venemaa jätkab sisepoliitiliselt nendesamade meie väärtuste hävitamist otse füüsiliselt.

10:43 Esimees Eiki Nestor

Küsimus, palun!

10:43 Eerik-Niiles Kross

Kas Eesti on viimasel ajal teinud midagi Vene opositsiooni toetamiseks? Kas on midagi, mida me saame teha? Kuidas me sellistes asjades saame seda väärtuspõhist poliitikat tegudesse panna?

10:43 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Võimalused toetada kodanikuühiskonda Venemaa pinnal, nagu te hästi teate, on piiratud. Isegi võimalusi toetada sellist süütut tegevust nagu kultuurisuhete arendamine hõimurahvastega piirab oluliselt Venemaa väga-väga kiivas pilk sellele, kuidas üleüldse välisriigid Venemaal suhtlevad ja toimetavad, eeskätt aga sellele, kuidas nad rahaliselt toetavad kodanikuühiskonda, olgu selleks siis poliitilise võimu suhtes kriitiline osa kodanikuühiskonnast või isegi poliitiliselt mitteaktiivne osa

kodanikuühiskonnast, mis tegeleb kultuuri ja teiste n-ö pehmemate teemadega. Küll aga saab Eesti loomulikult teha ja ka teeb kõik, mis meist oleneb, selleks et avaldada Venemaale poliitilist survet, seda ka mitmete organisatsioonide kaudu, et Venemaa käituks heade rahvusvaheliste tavade ja ka omaenda seaduste kohaselt, kuna tihtipeale ei tunta Venemaal nendegi vastu üleliia lugupidamist.

Mis puudutab inimõigusi ja kodanikuvabadusi, siis neid kruvisid on aasta-aastalt järjest rohkem kinni keeratud. Kindlasti võimaldab seda ka asjaolu, et see väga raevukalt ekspansionistlik ja agressiivne välispoliitika on Vene võimude, sh president Putini sisemaise toetuse ajanud teatud patriootliku vaimustuse ajal väga kõrgele. See võimaldab märksa karmimalt ümber käia ka kodanikuaktivistide ja poliitiliste oponentidega, kes julgevad veel olla võimu tegutsemise suhtes kriitilised. Nii et kahtlemata ei ole see teema Venemaa välispoliitilise agressiivsuse kõrval meie tähelepanu fookusest kuidagi väljas. Aga reaalsed võimalused nende inimeste olukorda kohapeal leevendada on Eestil ning meie partneritel ja liitlastel muutunud paraku järjest ahtamaks.

10:46 Esimees Eiki Nestor

Anne Sulling, palun!

10:46 Anne Sulling

Hea eesistuja! Hea välisminister! Mul on hea meel, et mainisite oma kõnes ka väliskaubanduse olulisust. Viimasel ajal oleme mitmel juhul kuulnud ettepanekut, teiste hulgas eelmise ettevõtlusministri käest, et Eesti ettevõtete toetamiseks välisturgudel ja investeeringute meie riiki meelitamiseks oleks vaja peaministri büroo juurde luua uus tugistruktuur nimega Team Estonia. Mida teie arvate, kas sellist tugistruktuuri oleks vaja või piisab Eesti väliskaubanduse huvide edendamiseks sellest, kui olemasolevate struktuuride tööd tõhustada?

10:47 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Ma ütlesin nii, et kindlasti ei tasuks uusi struktuure kergel käel luua enne, kui me oleme väga põhjalikult vaadanud, mida annab teha olemasolevate struktuuride töö parandamiseks ja tõhustamiseks. Ei inimressursse ega rahalisi ressursse ei ole meil nii palju, et võiks neid pillavalt kasutada. Küll aga, kui meie ettevõtluskogukond ise tunneb, et mingisuguse lisastruktuuri olemasolu võimaldaks ettevõtjatel paremini hakkama saada nende tegevustega, mida nad välisturgudele sisenemiseks või ka investeeringute meie riiki toomiseks vajalikuks peavad, siis peab valitsus kahtlemata käima ettevõtjatega ühte jalga. Kui on olemas tegevusi, mida olemasolevad struktuurid, olgu Välisministeerium, kes tegeleb välismajandusdiplomaatiaga, EAS või Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastavad struktuurid, ei saa mingil põhjusel oma ülesandeks võtta, siis tasub kindlasti seda kaaluda.

Mis puudutab poliitilist mõõdet, siis on selge, et on olemas turge, kus n-ö poliitiline raskekaallane aitab lihtsamini teatud ukse avada ja võib-olla ka teatud bürokraatlikke protsesse edasi liigutada. Selles mõttes on peaministri ja tema büroo kaasamine selliste kaasuste lahendamisse kindlasti põhjendatud. Tegelikult me olemegi ju äridelegatsioonidega reisimisel, aga ka ettevõtjate praktiliste probleemide tõstatamisel ja päevakorral hoidmisel kasutanud peale Välisministeeriumi sõna jõu ja poliitilise kaalu ka peaministri oma, vajaduse korral aga ka presidendi oma. Kui meie ettevõtjatel on tekkinud probleeme, kui neid on mõnel turul näiteks ebaõiglaselt koheldud või on nende probleemi lahendamine takerdunud poliitilisse sohu või bürokraatlikesse tõketesse, siis me alati tõstatame need küsimused ja väljendame soovi nende lahendamisega edasi minna, kasutades selleks mitte üksnes Välisministeeriumi kanaleid, vaid ka igasuguseid kõrgetasemelisi visiite ja kohtumisi.

10:49 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

10:49 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Ühelt poolt saab väärtuspoliitika alustalasi Vene agressioon füüsilise vägivalda, info ja kilekotipoliitika kaudu. OSCE Parlamentaarse Assamblee istungitel olen ma näinud ukrainlaste tohutuid palveid ja pingutusi, teadvustamaks agressiooni kulgu nende territooriumil. Selles valguses teeb Eesti Päevalehe uudisnupp ikkagi murelikuks. Palun tutvustage, millised on Eesti

konkreetsed tegevused iseseisva Ukraina säilitamiseks. Milliste toetusmeetmetega kavatses Eesti ukrainlastega koos võidelda demokraatia, õiguse ja Ukraina iseseisvuse eest?

10:50 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Me teeme seda absoluutselt kõigis valdkondades. Kui rääkida meie avaldusest seoses sündmuste läinudnädalase eskalatsiooniga Avdijivkas ja selle ümbruses, siis tegelikult tegi Eesti Välisministeerium oma Twitteri kontol avalduse, kus me väljendasime muret sõjalise eskalatsiooni ja tsiviilohvrite pärast ning tõime väga selgelt välja vajaduse hoida tugevana rahvusvahelist survet Venemaale, et see lõpetaks sündmuste mahitamise ja täidaks Minski leppeid. Seda me tegime 31. jaanuaril – kontrollisin igaks juhuks täna hommikul järele – kell 13.28. Kui te tahate teada kellaajalist joont, siis ütlen, et see toimus mõnevõrra varem, kui lätlased ja leedulased oma avalduse tegid. Aga me tõepoolest, nagu ma ütlesin ka ajakirjanikule, ei võistle selles, mis kell keegi oma avalduse teeb või kui karmi omadussõna keegi suudab avaldusse sisse panna. See ei ole meie eesmärk.

Viimasel välisministrite kohtumisel, kus üks päevakorrapunkt oli pühendatud Ukraina reformiprotsessi analüüsimisele ja selle analüüsimisele, mida Euroopa Liit saab teha, et Ukrainat tema riigisisestes reformides aidata, võtsin mina kõne alla vajaduse olla valmis sanktsioonirežiimi karmistama, kui Venemaa kaugeneb endale võetud kohustuste täitmisest. Mitmed minu kolleegid, sh mitme suure Euroopa riigi välisministrid, kõnelesid sellest, et Minski leppeid ei tohi unustada, et sanktsioone Venemaa vastu ei tohi siduda mingite muude kunstlike ja Ukraina olukorraga mitteseotud küsimustega ehk ei tohi seda muuta mingiks globaalpoliitiliseks kaubaks. Üks minu Balti kolleegidest rääkis, et Euroopa Liidul on vaja kiirendada oma protsesse ja minna kiiremini edasi nii assotsiatsioonileppe ratifitseerimisega kui ka viisarežiimi liberaliseerimise ratifitseerimisega. Teine minu Balti kolleegidest rõhutas vajadust hoida Euroopa ühisrinnet ka siis, kui on toimunud sellekevadised ja -sügised valimised Hollandis, Prantsusmaal ja Saksamaal. Me tegelikult lähenesime samale küsimusele mõnevõrra erinevate nurkade alt.

Ma ei kavatsenud siis ega kavatses ka tulevikus hakata võistlema kiiruses või hakata kelkima sellega, et mina üksinda rääkisin sanktsioonide karmistamise vajadusest, kuigi kolleegid juhtisid tähelepanu selle olulise probleemi teistele tahkudele. Nii et me tegutseme koos, meil ei ole lahkarvamusi, keegi ei jookse ette, keegi ei jää maha. Kõik Balti välisministrid on väga kindlalt selle poolt, et mingisugust poliitika ülevaatamist ja sanktsioonide kaotamist ega leevendamist ei tohi toimuda enne, kui Venemaa on täitnud endale Minski lepetega võetud kohustused. See on täiesti kindel seisukoht.

Sanktsioonide ülevaatamine on perioodiline. Me teame, et järgmine sanktsioonide n-ö pikendamise raund jõuab kätte siis, kui kahes olulisel Euroopa riigis on toimunud valimised. Olukord on erakordselt dünaamiline, juba saavutatud ühtsus ei püsi iseenesest, seda tuleb pidevalt luua ja hoida. Me oleksime naiivsed, kui ütleksime, et ei ole vastassuunalisi vektoreid ega ole selliseid meeleolusid, et unustaks selle probleemi kuidagi ära ja läheks edasi. Sellised mõtted on olemas ja neid on paraku rohkem kui ühes Euroopa riigis. Me ei tea, kuidas see dünaamika edasi läheb, me ei loo endale illusioone, et ühtsuse hoidmine oleks kerge, aga me tegeleme sellega iga päev. Nii et siin on Eesti positsioon erakordselt selge ja konkreetne ning ka väga jõuline. Seda võivad kindlasti kinnitada kõik need kolleegid, kes on nendel aruteludel viibinud. Samas oleks mõistlik vaadata konkreetseid päevakordi, millistel kohtumistel on kavas just nimelt sanktsioonide pikendamise arutelu, millistel aga on fookus mõnel teisel Ukrainale eluliselt niisama olulisel küsimusel, sest Ukraina reformide toetamine on ka väga oluline, selleks et see protsess oleks edukas.

Me teame, et Ukraina, nagu ma ütlesin oma ettekandes, on erakordselt keerulises sotsiaal-majanduslikus olukorras. Ka Ukraina sisepoliitikas toimuvad keerulised arengud, sest populaarsust koguvad mõned jõud, kelle agenda võib pikas plaanis olla vähem realistlik ja võib-olla isegi ohtlikum. Kindlasti on oluline, et Ukraina valitsus suudaks säilitada oma rahva toetuse reformidele. Hiljuti näiteks tegi Ukraina ära olulised reformid, mis muutsid gaasi hinda. Teadupärast oli Ukrainas eratarbijate kasutatav gaas väga tugevasti subsideeritud. Rahvusvahelise kogukonna nõudel neid subsidiume nüüd vähendati ehk eratarbijate ja tööstustarbijate gaasitariife võrdsustati. See on julge, aga kindlasti teatavate sotsiaal-majanduslike ja poliitiliste riskidega seotud samm. On mitmeid reforme, mida ka Eesti on toetanud ja mis on olnud märkimisväärselt edukad. Näiteks on võitluseks korruptsiooniga varem väga korruptsioonialtis riigihangete valdkonnas loodud elektrooniline riigihangete süsteem. See on äärmiselt märkimisväärne ja oluline reform. Samuti luuakse kõrgemate riigiametnike varade ja huvide deklareerimise elektroonilist süsteemi, mis on jällegi väga oluline reform ja üldse mitte lihtne. Ka on

olnud märkimisväärseid edusamme korrupsiooni vähendamisel politseis. Need on asjad, mida me kõik toetame.

Kui me räägime sündmuste eskalatsioonist Avdijivkas, siis tuleb öelda, et peale Venemaale n-ö poliitilise surve osutamise on vaja tegelda ka nende inimeste olukorraga, kes seal Avdijivkas elavad. Selles linnas elab – hinnangud on erinevad, kuna see on keeruline piirkond ja täpseid andmeid on väga keeruline hankida – umbes 17 000 inimest. Praegu on aga talv ja miinuskraadid. Hiljutiste rünnakute tagajärjel on olnud arvukalt hukkunuid, tunduvalt rohkem, kui neid oli näiteks kogu eelmise kuu jooksul. Peale selle on katkenud mitmed eluliselt olulised teenused. Kui inimesed jäävad sellises olukorras külma kätte, veeta ja elektrita, siis võivad sellel olla äärmiselt rängad tagajärjed, võib-olla isegi rängemad kui vahetul tulevahetusel, mis on toimunud nende päevade või nädalate jooksul. Eesti on ka siin väga aktiivne, me anname humanitaarabi ja kutsume teisi riike üles seda tegema. See on terve probleemide virvarr, kus Eesti on kõigis valdkondades aktiivne nii oma sõna kui ka teoga.

10:58 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

10:58 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea välisminister! Eesti on aastaid rõhutanud väärtuspõhist välispoliitikat ja sellele väga pikka aega truuks jäänud. Samas tekitavad küsitavusi mitmed asjad, eriti need, mis puudutavad meie NATO-liitlast Türgit. Türgis on viimastel aegadel väga kiiresti toimunud liikumine totalitaarse riigikorra suunas: demokraatia õõnestamine ja tuhandete inimeste represseerimine. See ei tohiks kuidagi kattuda meie väärtuspõhise välispoliitikaga. Samas on Eesti olnud alalhoidlikult positiivselt meelestatud, mis puudutab Türgi läbirääkimisi Euroopa Liiduga, et saada nii viisavabadust kui kaugemas tulevikus Euroopa Liiduga ka liituda. Kuidas on muutunud Eesti Välisministeeriumi ametlik seisukoht Türgi suhtes? Kas Välisministeeriumil on plaanis kujundada kindlam seisukoht, et kritiseerida praegust arengut Türgis?

10:58 Sven Mikser

Kahtlemata teevad mitmed poliitilised arengud Türgis meid murelikuks. See, kui näiteks parlamendiliikmete vabadust ja nende töös osalemist piiratakse või vabastatakse ametist või peetakse kinni arvukalt akadeemiliste elukutsete esindajaid, aga ka kohtunikke jt riigiametnikke, paneb meidki küsima, kas need sammud on proportsionaalsed. On arusaadav, et kui riigis toimub sõjaväelise riigipöörde katse, siis riigivõimud reageerivad sellele jõuliselt ja resoluutselt. Ka rahvusvaheline üldsus peab reageerima sellele jõuliselt, resoluutselt ja ühemõtteliselt, andmaks selge sõnumi, et sõjaväeline riigipööre ei ole legitiimne võimu omandamise viis ja rahvusvaheline üldsus, sh Euroopa Liit ja NATO, toetavad legitiimselt valitud võimuorganeid. Selle sõnumi me suvise riigipöördekatse järel ka andsime. Kui me vaatame Türgi sisepoliitikat, siis näeme kahtlemata muret tekitavaid arenguid. Türgi roll rahvusvahelises julgeolekus on üsna mitmetahuline. Tal on väga oluline osa Süüria kodusõja probleemile lahenduste otsimisel. Türgi mängib väga konstruktiivset ja positiivset rolli ka Euroopa suunas tuleva migratsioonivoo piiramisel. Välispoliitikas ei saa eri aspekte üksteisest lahutada. Mõistagi, kui me näeme Türgis või ka mujal arenguid, mis lähevad vastuollu meie arusaamadega isikuvabadustest, näiteks vabast eneseväljendusest, siis me reageerime neile eeskätt mitmepoolsetes formaatides, kus meie hääl on tugevam, selgem ja sellel on suurem mõju. Nii on see Türgi suhtes, nii on see ka mitme teise riigi suhtes, kellel on mängida oluline roll maailma julgeolekus, maailma majanduses, kuid kes päriselt ei vasta meie arusaamale euroopalikust elukorraldusest. Me lähtume siin parimatest diplomaatilisest tavadest ja Eesti riigi huvidest, aga mõistagi ka oma väärtuspõhisest poliitikast.

11:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

11:02 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Teatavasti on mitmedki Euroopa Liidu liikmesriikide liidrid esinenud väga kriitiliste seisukohtadega Ameerika Ühendriikide uue presidendi Donald Trumpi suhtes.

Samas oleme kuulnud ja lugenud, et Donald Trump on väljendanud teatud valmisolekut liitlassuheteks, partnerluseks või koostööks Venemaaga, eelkõige võitluses terrorismi vastu. Selles kontekstis on mainitud võimalust, et Ameerika Ühendriigid lõpetavad sanktsioonid Venemaa vastu. Kui nüüd peaks juhtuma nii, et Euroopa Liit võtab ühe poliitilise joone ja meie väga oluline liitlane Ameerika teise poliitilise joone, kas siis meie Välisministeerium nuputab välja variante, et me ei jääks kahe tooli vahele?

11:03 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Jah, Välisministeerium ja ka valitsus laiemalt töötavad kõigi võimalike stsenaariumidega, me töötame välja plaane ja oleme seda tegelikult pidevalt teinud. Me reageerime muutuvale väliskeskkonnale, muutmata samas oma välispoliitilisi eesmärgi. Meie põhilised eesmärgid ja suundumused jäävad muutumatuks. Konkreetsetes poliitikates tuleb lähtuvalt väliskeskonna muutumisest vajaduse korral kahtlemata teha ka korrektiive.

Mis puutub Ameerika Ühendriikide uue administratsiooni väljaütlemistesse, siis see administratsioon on olnud ametis mõne nädala, tema poliitika paljudes olulistest valdkondades on kindlasti alles kujunemisejärgus. Me teame, et ka mitmed eelmised Ameerika Ühendriikide administratsioonid on teinud katseid vaadata üle ja parandada oma läbisaamist Venemaaga. Samas ei ole paremad suhted Ameerika Ühendriikide ja Venemaa ning ka Euroopa Liidu ja Venemaa vahel kunagi jäänud mitte Ameerika Ühendriikide või Euroopa soovimatuse taha, vaid on alati takerdunud Venemaa suutmatusse või soovimatusse käituda kooskõlas rahvusvaheliste normide ja reeglite ning rahvusvahelise õigusega. Nii et kuni Venemaa ei naase rahvusvaheliselt õiguspäraseks peetud käitumise juurde, julgen ma küll prognoosida, et ei vii sihile ka igasugused katsed parandada märkimisväärselt suhteid Ameerika Ühendriikide ja Venemaa või Euroopa Liidu ja Venemaa vahel.

Me tuletame kindlasti kõigis oma kontaktides nii ameeriklaste kui ka oma Euroopa partneritega oma partneritele ja liitlastele meelde, et surve Venemaale tuleneb konkreetsetelt Venemaa agressioonist Ukraina vastu, Krimmi annekteerimisest ning Venemaa tegutsemisest raamriigina selles Ida-Ukraina operatsioonis, kus Ukraina territoriaalset terviklikkust on lõhutud ja jätkuvalt lõhutakse. Me peame hoolitsema, et see kõik meie liitlastel meeles oleks. Väga paljudes peades Ameerika Ühendriikides on see mõistmine täiesti selgelt olemas. Uues administratsioonis on kindlasti väga palju uusi inimesi, aga on ka mitmeid inimesi, kellel on varasem kogemus ja väga sügav asjatundlikkus Ida-Euroopa julgeoleku ja konkreetsetelt Ukraina julgeoleku küsimustes.

Kongressi mõlemas kajas on märkimisväärne toetus Ameerika jõulisele, tugevale ja resoluutsele positsioonile. Mõlemas kajas on enamus Vabariikliku Partei käes, sellele vaatamata saab mõlema koja enamus väga selgelt aru, mis on kaalul, ja on valmis töötama selle nimel, et rahvusvaheline üldsus oleks ühtne ja tema positsioon resoluutne ja tugev. Tegelikult oleme selle kohta ka signaale kuulnud. Näiteks toon välja USA uue ÜRO suursaadiku Nikki Haley esimese sõnavõtu ÜRO laua taga, kus ta julgeolekunõukogu vetoõigusliku liikme suursaadikuna ütles, et positsioon Venemaa suhtes sõltub sellest, kuidas Venemaa oma kohustusi täidab. Ta rõhutas vajadust olla suhetes Venemaaga tugev, konkreetne ja resoluutne.

Ma ei tahaks praegu kaasa minna nende spekulatsioonidega, et toimub mingisugune lõhenemine ja lahknemine ning Eesti peab hakkama valima Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu vahel. Meie esimene eesmärk, mille saavutamise nimel me töötame, on see, et seda lõhet ei tekiks, euroatlantiline positsioon selles küsimuses oleks ühtne ja see ühtsus tekiks selle arusaamise ümber, et Venemaa oma kohustusi täitnud ei ole, ja niikaua, kuni ta seda ei ole teinud, ei tohi olla mingisugust sanktsioonide lõdvenemist. Konkreetsetelt sanktsioone vaadates võib öelda, et jah, sanktsioonidel on olnud kindlasti oluline mõju Venemaa käitumisele. Kriitikud küll ütlevad, et see ei ole suutnud sundida Venemaad muutma oma poliitikat konkreetsetelt Ida-Ukrainas ja Krimmis ega ole suutnud taastada Ukraina territoriaalset terviklikkust ja Ukraina kontrolli kogu riigi territooriumi üle. Teisest küljest on sanktsioonidega suudetud vältida Venemaa minemist palju kaugemale, ja seda võib-olla ka mujal kui üksnes Ukrainas. Kindlasti on teatud sanktsioonidel, eriti finantssektoris, aga ka neil, mis puudutavad tehnoloogiat ja ekspordi Venemaale, olnud n-ö reaalne, käega katsutav mõju.

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

11:08 Urmas Kruuse

Austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Oma tänases intervjuus olete öelnud, et me ei pea võistlema naabritega selles, kes esimesena saadab välja avalduse või kes kasutab seal tugevamaid omadussõnu. Suheldes kaaskodanikega, on mul tekkinud tunne, et see hoiak on üdini vale ja endise spordimehe suust kuulduna see pigem üllatab. Kui peaminister on siin parlamendis olnud suhteliselt pehme ja see on mõnes mõttes mõisteta, lähtuvalt sellest, et tema erakonnal on Ühtse Venemaaga leping, siis teie oma avaldustes võiksite ja saaksite olla reaktiivne ja vaba. Kas te olete valmis järgmistes avaldustes oma suhtumist muutma, selleks et anda meie kaaskodanikele turvatunnet ja edastada neile sõnum lähtuvalt sellest, kui uskumatu on see, mis on 21. sajandil juhtunud Ukrainas?

11:08 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Selle juurde, et meil ei toimu siin n-ö võistlust, kelle avaldus jõuab esimesena oma riigi pressis, ma kindlasti jään. Meie avaldused on tugevad, meie positsioon on muutumatu, selge ja resoluutne. Me peame aga natukene kohanema sellega, mil määral on viimastel kuudel muudetud välispoliitika Eestis sisepoliitika osaks. See ei ole hea ega meeldiv trend, aga nii nagu näiteks peavoolupoliitika maailmas üritab kohaneda sotsiaalmeediaga ja tõejärgse ajastuga, eks nii peame ka meie välispoliitikat tehes kohandama sellega, kuidas välispoliitika tegemist tehes üritatakse valimiste eel oma valijatele meeldida. See võistlus võib meie sõna kaalukust mõnevõrra isegi lahjendada, ma kardan, aga kui see on aja nõue, siis me kindlasti sellega kohaneme. Samas ei kavatse me hakata võistlema oma partneritega selles, kes jõuab ette ühe või teise avalduse väljapaistumises. Me ajame oma välispoliitikat siiski kaalutletult, selgesõnaliselt ja kaalukalt. Teie soov näidata Eesti novembrikuus ametisse astunud valitsuse poliitikat venemeelsena lähtub kahtlemata sisepoliitilistest huvidest ja kaalutlustest. See ei ole kooskõlas Eesti välispoliitiliste huvidega. Valitsusel ei jää üle muud kui resoluutselt ümber lükata need insinuatsioonid, valed ja pooltõed, mida sisepoliitilistel kaalutlustel meie välispoliitiliste suundumuste ja seisukohtade kohta avaldatakse.

11:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

11:10 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Maailmas, eriti selle läänepoolel on viimasel ajal sageli kõlanud selline ütlus, et poliitkorrektsuse aeg on läbi. Kas te oleksite nii lahke ja kommenteeriksite seda seisukohta? Mida see teie arvates tähendab? Poliitkorrektsuse ajastu lõpp – kas see tähendab midagi ka Euroopa Liidu välispoliitika suhtes?

11:11 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Olen minagi kuulnud seda mõtet, et poliitkorrektsuse ajastu on läbi. Ega poliitkorrektsus, mida viimasel ajal usinasti naeruvääristatakse, ei ole tekkinud põhjusega ega tühjale kohale. Poliitkorrektsus on siiski väga suurel määral olnud teatud enesesäilitamise instinktist lähtuv kaitsereaktsioon kas või eelmise sajandi maailmasõdadele. Ma arvan, et poliitkorrektsust naeruvääristatakse kohati mõistmata, mida tegelikult kritiseeritakse. See, mis on viimasel ajal toimunud nii Atlandi ookeani ühel kui ka teisel kaldal näiteks peavoolumedia vastu, ründab tegelikult seda ajakirjandust, kes oma käsitluses tugineb faktidele ja kontrollib oma allikaid. See on see tõejärgse ajastu iseärasus, et meediakanaleid on tohutult palju, aga inimese tajuväli ei ole aastasadade jooksul avardunud ning võime seda infot tarbida ja ka kriitiliselt analüüsida muutub järjest piiratumaks, kuna infot tuleb kogu aeg juurde. Väga tugev surve muu hulgas on teatud poliitilistelt vooludelt, et kõiki neid fakte, alternatiivseid fakte, tõde, valet ja pooltõde tuleks käsitleda võrdväärse, igaüks võiks nende hulgast oma valida. Arusaamaga, et faktidel põhinev käsitlus on liiga poliitkorrekne ja me peaksime suurema respektiga suhtuma ka ebatõesse, me minu arvates kindlasti kaasa minema ei peaks ja mina sellega kaasa minna ka ei tahaks.

11:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, palun!

11:13 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud välisminister, aitäh ettekande ja vastuste eest! Teie vastustes ja ettekandes kõlasid prioriteetidena mitmed sellised suunad, mis on Euroopa Liidus ja ka meie naaberriikides tunnustatud ja omaks võetud. On ju tõesti täiesti normaalne, et välispoliitikas tehakse koostööd meile lähedaste riikidega. Kuid kas Eestil, mis asub geograafiliselt sellisel huvitaval kohal, on ka oma välispoliitiline prioriteet, kus Eesti võiks olla esimene, mitte ainult kaasa minna, solidaarne olla ja heaks kiita, vaid kus Eesti võiks selgelt olla kas koos Läti ja Leeduga või ka üksinda suhete arendaja kogu Euroopa jaoks?

11:14 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Julgeolekupoliitika valdkonnas on selleks kindlasti Euroopa viimine meie idapartnerite juurde, idapartnerite toomine Euroopale lähemale. See on meie huvi. Eesti on, kuidas ma ütlen, oma väärtuselistes tõekspidamistes olnud väga tugev eestkõneleja Euroopa Liidu laienemisele, et see mõte *Europe whole and free* tõepoolest muutuks ühel päeval tegelikkuseks. Mis puudutab meie omaaegseid saatusekaaslasi, neid riike, kes on ka pidanud ägama nõukogude võimu all, siis nende suhtes on meil teatud mõttes eriline kohusetunne ja vastutus. See on kindlasti üks selliseid valdkondi, kus me oleme väga selgelt eestvedaja ja ka jääme selleks.

Kui te otsite midagi, mis on väljaspool kõva julgeolekupoliitikat, siis kindlasti on see info vaba liikumine, millest ma ka põgusalt rääkisin, see, et nende põhivabaduste hulka, millest me oleme saanud väga palju praktilist kasu ka riigina, tuleks informatsiooni vaba liikumine. See on erakordselt keeruline teema, millesse ka arenenud maailmas suhtutakse mitmel pool suure umbusuga. Seal on praktilisi muresid, mitte üksnes selliseid irratsionaalseid hirme, mis seonduvad näiteks andmekaitsega ja asjaoluga, et küberruumis ei ole senisel kujul füüsilisi piire ega seetõttu ka võimalust neid piire valvata ja kontrollida. Eesti on oma eesistumise prioriteediks seadnud digitaalse ühisturu arendamise, see on olnud Euroopa Liidu päevakorras juba paar head aastat, aga me ei ole veel kaugelki kohal.

Samal ajal on meile oluline ka e-valitsemine, kus meie eksperditeadmiste jagamine ja abi partneritele läheb Euroopa geograafilistest piiridest kaugemale väljapoole. Me oleme oma e-valitsemise lahendusi viinud nii kaugemale kui Palestiina või isegi Namiibia Aafrika kontinendi lõunaosas ja oleme seda valmis tulevikus veelgi tegema. See on ka üks meie n-ö horisontaalsetest prioriteetidest Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise ajal. Ka selles kontekstis ei taha me mitte üksnes Euroopa sees lahendusi otsida ja leida, vaid me tahame ka levitada neid väljapoole Euroopat.

Need on kindlasti teemad, mis tuleb hoida laual Euroopa Liidu tippkohtumistel, kõigil olulistel foorumitel, näiteks Euroopa Liidu ja Aafrika tippkohtumisel. Nii et see võib olla väljaspool kõva julgeolekuvaldkonda see teema, kus me oleme eestvedajad, seda mitte üksnes selleks, et näidata oma brändi, mis on selles valdkonnas tugev, vaid sellepärast, et me usume digitaalse ühiskonna arengu olulisust. Selle abil saab suurendada riigivõimu legitiimsust nii, et see võim muutub kõikjal efektiivsemaks, läbipaistvamaks ja vähem korrumppeerunuks. Nii saab vähendada ka poliitilist võõrandumist, mis on ju üks kõigi nende hädade aluseid, mis meid praegu vaevavad.

11:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

11:18 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister, kõigepealt aitäh suurepärase, personaalse ja hea kõne eest ning eriti selle eest, et te lõpus veel Shakespeare'i tsiteerisite! On rõõm kuulda, et me oleme valmis tulevasteks tormideks. Aga nüüd konkreetne küsimus. Henry Kissinger on Donald Trumpil soovitanud tunnustada Krimmi Venemaa osana. Kui president Trump selle nõuande vastu võtab, mida teie välisministrina siis ette võtate? Kas tormate lahingusse tõe ja õiguse pärast või ...?

11:18 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Kõnaila tavaliselt ei lõpe sidesõnaga "või", aga ma sain aru küll, mida te silmas pidasite. Eesti juhindub nii oma väärtustest kui ka rahvusvahelisest õigusest. Rahvusvaheline õigus annab meile väga selgelt juhise, et riigipiiride sõjalise jõuga muutmine ei ole aktsepteeritav. Eesti oli eestvedaja ka näiteks jaanuaris Euroopa välisasjade nõukogu istungil ehk välisministrite kohtumisel Brüsselis, kus Ukraina teemat konkreetselt päevakorras ei olnud. Aga ma tõstatasin ise selle küsimuse ja rõhutasin vajadust, et

Krimmi illegaalse annekteerimise kolmanda aastapäeva eel peab Euroopa Liit poliitilises avalduses üle kordama oma põhimõtted ja põhimõttelise kindlaksjäämise mittetunnustamispoliitikale, samuti keskenduma sellele, kuidas seda mittetunnustamispoliitikat realselt sisustada olukorras, kus Venemaa ühest küljest militariseerib Krimmi ning teisest küljest vabadusi ja õigusi seal väga olulisel määral piirab. Sellest põhimõttest lähtub Eesti kindlasti, sõltumata sellest, mida teevad teised maailma riigid. Aga ma ei tahaks jätta kõlama teie hüpoteetilist teemapüstitust, nagu Ameerika Ühendriigid tunnustaksid Krimmi Venemaa osana. Mina ei näe sellist arengut horisondil, ilmselt erinevalt teist.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Monika Haukanõmm, palun!

11:20 Monika Haukanõmm

Täna, härra eesistuja! Lugupeetud välisminister! Euroopa Liit on viimastel aastatel puutunud kokku väga mitme kriisiga ja need on toimunud ka korraga, kusjuures nii mõnegi lahenduse asjus on riikidel olnud väga erinev arusaam. See soov liikuda erinevas suunas ja erineva kiirusega on põhjustanud arvamusel, et äkki me vajamegi hoopis nn kahekiiruselist Euroopat, et vältida stagneerumist. Kes tahab, see areneb, aga kui keegi seda ei taha, siis see on tema valik. Järjest enam aga tundub, et selline kahekiiruseline Euroopa vist ongi reaalsus, sest ühekiiruselisust ja tegelikult ka ühtsust hakkab nagu nappima. Sellised sõnavõtted on järjest kõvemaks läinud. Samuti viitas eelmisel nädalal sellele Angela Merkel. Mina pean seda ohtlikuks arenguks. Kuidas teie seda hindate, kas see on ohtlik? Mida teha selle ohu maandamiseks, eriti kui silmas pidada veel seda, et Eesti on kohe varsti Euroopa Liidu eesistuja?

11:21 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Meile on kindlasti oluline, et Euroopa Liit suudaks püsida ühtsena oma positsioonides, mis puudutavad sedavõrd printsiipiaalseid julgeolekuküsimusi, nagu on näiteks Venemaa agressioon Ukraina vastu või Krimmi annekteerimine. Kindlasti on neid teemasid veelgi. Samas on Euroopa Liit väga keeruline organism. Me ühest küljest tahame näha Euroopat rääkimas ühel häälel ja mõtlemas ühel meelel, aga teisest küljest me tahame näha Euroopat siiski suveräänsete rahvusriikide ühendusena, mitte mingisuguse unitaarse riikliku moodustisena. Need on soovid, kuhu on mõnevõrra sisse programmeeritud selline semiootiline konflikt.

Kuid ma olen päris veendunud, et riigid tulevad ka tulevikus laua taha, olgu siis Euroopa Liidu Nõukogu formaadis või mis tahes muus formaadis, erinevate lähteaspektidega. Mõnel juhul õnnestub neid positsioone lähendada, nii et tekib mingisugune kompromiss, mille pealt saab moodustuda Euroopa ühine positsioon. Teistel juhtudel võivad eriarvamused olla sedavõrd suured, et konsensust ei teki. Mõnes valdkonnas on Euroopa Liidu sees tõepoolest erinevat kiirust. On ju ka näiteks Euroopa rahaliit, kuhu ei kuulu mitte kõik Euroopa Liidu liikmesriigid, ja on veel koostöövorme, mille puhul mõned riigid on kasutanud *opt-out*i või otsustanud jääda sellest kõrvale. Ka see jääb teatud valdkondades tõsiasjaks kindlasti tulevikuski.

Meie peame loomulikult suutma omaenda huve prioriseerida ja eristada elulised huvid nendest asjadest, mille kohta inglise keeles öeldakse *nice to have*, ja me peame töötama selle nimel, et meile elulist huvi pakkuvates valdkondades oleks Euroopa võimalikult ühtne. Sest on selge, et kui me räägime näiteks Venemaa ekspansionistlikust ja agressiivsest välispoliitikast, siis mõnes mõttes on Kreml seda oma välispoliitilist huvi seni kirjeldanud üsna nullsummamänguna, kus kõik see, mis on hea läänemaailmale, ei ole definitsiooni kohaselt hea Venemaale, ja vastupidi, ning kus on väga selgelt antud alati sõnum, et Venemaa eelistab kahepoolseid kokkuleppeid suurte ja oluliste riikidega, mida siis saab istutada pähe väiksematele ja vähem olulistele.

See on nüüd küll rahvusvahelise toimimise üks meile eluliselt olulisi aluspõhimõtteid: me tahame hoida reeglitel põhinevat ja multilateraalset maailmakorraldust ja julgeolekukorraldust, me töötame selle nimel. Selge on, et see ei ole mitte alati lihtne. Seni oleme läbi nende aastakümnete, kui meil on seda taastatud iseseisvusega Eesti Vabariiki olnud, suutnud toime tulla ja suutnud tegelikult ka edasi liikuda. Tõsi, ma arvan, et eurointegratsiooni seisukohalt ei ole varem olnud nii keerulist aega kui nüüd. Tõesti on ka juba puhtalt mentaalselt keeruline see, et me oleme kogu aeg ainult laienenud, oleme otsinud uusi integratsioonivaldkondi ja süvendanud olemasolevaid, aga nüüd on üks Euroopa Liidu riik teatanud, et ta soovib liidust lahkuda, ja päris mitmes Euroopa liikmesriigis on gallupites tõusuteel need poliitilised jõud ja erakonnad, kes samuti tahaksid kas integratsiooni kuidagi lõdvendada või saata

Euroopa Liidu suisa ajaloo prügikasti.

Sellises olukorras ei ole me nende aastate jooksul olnud. See nõuab kindlasti nende jõudude konsolideerumist, kes saavad aru, mis on kaalul. See nõuab neilt võib-olla ka mõningast käitumise, oma sõnumite ja oma avaliku kommunikatsiooni strateegia ülevaatamist, et kõike seda, mis on kaalul, selgitada inimestele, kes mõnikord valimistel või ka referendumitel väljendavad teatud abstraktset pettumust, frustratsiooni, rahulolematust väljakujunenud olukorraga, aga sagedamini, ma arvan, arusaamatust, miks need muutused on nii kiired ja kõikehõlmavad.

11:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Hannes Hanso.

11:26 Hannes Hanso

Hea aseesimees! Hea minister, aitäh senise panuse eest ja heade vastuste eest! Eesti ees ilmselgelt ning ma arvan, et ka kogu Euroopa ja maailma ees on päris palju välispoliitilist teadmatust ja ettearvamust, kui võrrelda varasema ajaga. Oleme näinud, kuidas paljud nendest asjadest, mille kohta me arvasime, et need ei juhtu, on hakanud juhtuma. See trend vähemalt mõnda aega nähtavasti jätkub. Ka meil on riigina päris suuri ja olulisi ülesandeid. Euroopa Liidu eesistumisest oleme siin juba rääkinud, aga tegelikult on meil veel üks suur ülesanne lähiaastatel ees, see on soov saada ÜRO Julgeolekunõukogu roteeruvaks liikmeks aastateks 2020 ja 2021. Mina leian, et Eestil on sellist globaalset haaret ja tunnetust väga vaja, et ennast õigesti positsioneerida. Milline on sinu kui ministri roll selles töös ja kuidas sa hindad selle tegevuse tähtsust Eestile?

11:27 Välisminister Sven Mikser

Otsus pürgida ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamaliseks liikmeks aastateks 2020 ja 2021 langetati enam kui kümme aastat tagasi. See tähendab, et see on olnud meie plaanides juba väga pikka aega. See ei ole asi, mis oleks otsustatud ja eesmärgiks seatud praegust valitsust ega ka eelmist või üle-eelmist valitsust moodustades. On selge, et kuna ÜRO Julgeolekunõukogu liikmeks valimine toimub tegelikult alles 2019. aasta suvel, siis aktiivse kampaania faas on alles alanud ja see muutub intensiivsemaks sedamööda, kuidas tuleb lähemale see kuupäev, kui valik langetatakse.

Ka mina olen veendunud, et see on meile oluline tegelikult mitmel põhjusel. Kui Ukraina kriis lahvas, siis oli julgeolekunõukogu laua taga mitteamalise liikmena Leedu, kellel oli märkimisväärne roll, et hoida seda teemat julgeolekunõukogu aruteludes prioriteetsel kohal. Kindlasti võime silme ette manada ka keerulisemaid situatsioone. Siin ühes küsimuses küsiti kahe tooli vahel laveerimise kohta. Me oskame kindlasti leida 2000. aastatest olukordi, kus meie väga lähedased liitlased, julgeolekunõukogu alalised liikmed olid olulistest rahvusvahelise poliitika küsimustes, näiteks Iraagi-vastase operatsiooni alustamises, vägagi eri meelt. Tuleb olla diplomaatiliselt professionaalne, et nende olukordadega edukalt toime tulla, juhul kui sa oled selle kaaluka otsustuskogu laua taga. Teisest küljest arvan ma, et see on erakordselt hea võimalus avardada oma välispoliitilist vaadet.

Ma julgen öelda oma kogemusele tuginedes, et kui me suudame Euroopa Liidus võtta pädevalt sõna ja panna oma liitlasi ja partnereid meid kuulama teemadel, mis puudutavad näiteks Aafrika kontinenti või Lähis-Ida, mis on samuti podisevad, väga kuumad konfliktikolled, siis kasvab meie tõsiselt võetavus ja kaalukus ka meile eluliselt oluliste julgeolekuteemade aruteludel, mis käsitlevad näiteks Venemaa- või Ukraina-poliitikat. Nii et see, et me räägime kaasa ja üldse räägime teistel, ka meie liitlastele, partneritele ja maailma poliitikale, maailma julgeolekule olulistel teemadel, ei vii mitte tähelepanu kõrvale meie põhiteemadelt, vaid vastupidi, suurendab meie kaalukust nende teemade käsitlemisel. Ka selles mõttes on erakordselt oluline, et see julgeolekunõukogu kampaania sunnib meid vaatama maailma avaramalt, sunnib meid olema kursis nende ootuste ja muredega, mis on näiteks Aafrika Liidu 54 liikmesriigil, mis on väga oluline blokk. Kui ühel päeval läheb valimiseks, siis on tähtis näidata, et me saame nende muredest aru ja oskame nendes kaasa rääkida ning oskame selgitada neile ka oma positsioone mitmes küsimuses, mis võib-olla mõnevõrra erinevad Aafrika riikide tavapärastest positsioonidest.

11:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Oudekki Loone!

11:30 Oudekki Loone

Aitäh! Aitäh, härra minister, huvitava ettekande eest! Nagu te mainisite, viimane aasta on muutnud jõudude asetust maailmas ja on näha, et see muutus süveneb veelgi. USA uus administratsioon keskendub eelkõige omaenda majandusele ja seega on nende peamiseks probleemiks suhted Hiinaga, mitte Venemaaga. Meie naaber, nagu on osutanud nii Economist kui ka Politico, on viimasel ajal saanud vaatamata sanktsioonidele üheks maailma suurimaks teravilja eksportijaks ning ka sealihaga seal pigem eksporditakse, kui imporditakse. Lääne-Euroopas osutab aina enam riike asjaolule, et majandussanktsioonid pole kunagi poliitiliste eesmärkide saavutamiseks väga efektiivsed olnud. Mõtleme kas või Kuubale! Eesti peaks hakkama elama selles maailmas, mis on, ei saa elada selles maailmas, mida me ette kujutame ja tahame, et see olemas oleks. Kas meil ei oleks õige aeg liituda nende Euroopa riikidega, kes pooldavad pragmaatilisi suhteid Venemaaga, ning hakata pigem vahendajaks, sillaks Venemaa ja Lääne-Euroopa vahel ja loobuda olemast sanitaarkordon?

11:32 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Meie arusaamad sellest, milline on see maailm, kus me elame, on tõenäoliselt üpris erinevad. Kui me räägime sellest, milliste Euroopa Liidu liikmesriikide positsioonidega me peaksime liituma, siis ma juhin tähelepanu asjaolule, et sanktsioonid kehtestatakse Euroopas konsensuse põhimõttel. Siiani on Euroopa Liidus püsinud konsensus, et sanktsioonid on põhjendatud, vajalikud ja peavad olema seotud Minski lepete täieliku täitmisega. Nii et meie positsioon on ühtne ülejäänud 27 liikmesriigi positsiooniga.

Millised on need muutused, mis maailma poliitika toimuvad, ja milline on Venemaa kasvav või kahanev roll? On selge, et Venemaa on pärast Ukraina-vastase agressiooni tõttu sanktsioonide alla sattumist üritanud naasta rahvusvahelise suhtluse laudade taha eri viisidel. Mitmed neist on olnud erakordselt destruktiivsed, näiteks on sõjaline sekkumine Süüria kodusõtta toonud kaasa palju ohvraid. Tundub, et muster on selline, et Venemaa üritab muuta ennast oluliseks, suureks ja möödapääsmatuks osaks võimalikult paljudest probleemidest ja kriisidest, aga ta ei ole osa nende konstruktiivsest lahendusest. Venemaa on kahtlemata maailmas sõjaliselt oluline ja võimekas mängija, seda muu hulgas põhjusel, et ta on oma majanduslikku ressursi palju rohkem suunanud sõjalise võimsuse hoidmisesse ja loomisesse kui omaenda inimeste heaolu kasvatamiseks. Teie mainitud teravilja või sealihaga eksport ei suuda maskeerida asjaolu, et Venemaa on majanduslikult erakordselt keerulises olukorras, seda suure osas pikka aega üsna madalal olnud naftahindade tõttu. Venemaal mineraalsete ressursside eksportijana on olnud üsna monofunktsionaalne majandus ja ta on oma toimetulekus väga suurel määral sõltunud just nimelt naftahindadest. Aga kindlasti on siin oluline ka see, et ei ole suudetud läbi viia struktuurseid reforme, sest ebamõistlikult suur osa riigi ressurssidest on kulutatud rahvusvahelise prestiiži ja tõsiselt võetavuse suurendamiseks, ehitades üles sõjalist võimekust, ning osaliselt on põhjuseks ka sanktsioonid, mis on Ukraina-vastase agressiooni tõttu Venemaa vastu kehtestatud. Ma arvan, et oleks oluline, kui Venemaa oma märkimisväärsed loodusressursid, inimressursid ja muid olemasolevaid ressursse kasutaks selleks, et oma majandust mitmekesistada, oma inimeste heaolu parandada ja saavutada võimu poliitilist legitiimsust mitte hegemooniapüüdluse abil rahvusvahelises poliitikas, vaid pigem ikka sellega, et inimesed tunneksid, et poliitiline võim töötab nende heaolu ja toimetuleku heaks. Paraku on märke sellest tänasel päeval väga raske leida.

11:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi, teine küsimus.

11:35 Jürgen Ligi

Aitäh! Austatud välisminister! Te olete mitu korda vihjanud kuulujuttudele ja lubanud, et valitsus lükkab igasugused valed ja kuulujutud ümber. Mina oma küsimuses küll ei toetunud mingitele muudele juttudele kui nendele, mida on mulle räägitud Eesti, Läti ja Leedu – õieti teises järjekorras, Eesti peaks olema viimasena – ametites ja ametimeeste poolt, tippametites ja tippametimeeste poolt. Ma ei taha, et te loete uuesti ette selle resolutsiooni teksti. See on mul olemas. Aga ainus võimalus ümber lükata seda valitsuse venemeelsust, nagu teie seda sõnastate, ja teksti muutmist on ju esitada algtekst, mis Eestisse saabus, ja need muudatusettepanekud, mida valitsus tegi, ning näidata ära, millised nendest

ettepanekutest teksti jõudsid. See on sisuliselt selle arutelu sisu. See, mis te selle arutelu kohta praegu rääkisite, kinnitab täielikult minu allikatelt kuulnud ja see on ennekuulmatu. Kas te olete nõus esitama need küsitud paberid, et me saaksime tekste võrrelda?

11:36 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Kui peaministri kantselei on selleks valmis, siis ma põhimõtteliselt ei näe takistusi. Küll aga ütlen, et kõiki neid mitmepoolseid deklaratsioone ja avaldusi *draft* itakse ametkondade pikas ühistöös ning nende sõnastust lihvitakse ja kujundatakse päris pika aja vältel. Ma arvan, et ei oleks väga hea tava, kui kõik see toimuks avalikkuse ees, sest see oleks kindlasti pretsedent ka tuleviku jaoks. Ma kardan, et siis me tõepoolest suubuksime võistlusesse selle nimel, kes suudab efektsemalt oma mängu omaenda riigi publiku ees mängida.

Millele mina tahtsin tähelepanu juhtida, oli see, et selle avalduse välispoliitilise osa sõnastus – st kindel toetus Ukraina territoriaalsele terviklikkusele ja suveräänsusele, selle ühemõtteline hukkamõist, kuidas Venemaa oma kohustusi ei täida ning mängib tegelikult mittekonstruktiivset ja destruktivistset rolli selles konfliktis – on erakordselt tugev, iga standardi järgi erakordselt tugev. Süüria osas väljendab avaldus, jah, Assadi ja tema toetajate hukkamõistu. Kas seal oleks võinud olla välja toodud Venemaa ja Iraan? Jah, ma arvan, et need oleksid võinud olla eraldi välja toodud, aga nad kindlasti sisalduvad fraasis "Assadi režiim ja tema toetajad".

Ma tahan kinnitada, et need positsioonid on selged, tugevad ja ühemõttelised. Kui te tahate väita, et positsioonid näiteks Ukraina-vastase agressiooni või ka Krimmi anneksiooni hukkamõistmise asjus olid teksti mingisuguses varasemas *draft* is tugevamad, siis ma võin selle täiesti ühemõtteliselt ümber lükata. Ei olnud. Pigem, kui me lisame Minski lepete täitmise vajadusele naasmise rahvusvahelise õiguse põhimõtete juurde, siis on tegemist veel tugevama sõnastusega, kuna Venemaa rahvusvahelise õiguse põhimõtete rikkumised ei piirdu paraku üksnes tegevusega Ida-Ukrainas ja Krimmi illegaalse annekteerimisega.

11:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

11:39 Helmut Hallemaa

Aitäh, aseesimees! Hea minister, ka minult suur tänu sulle asjaliku ja põhjaliku ettekande eest! Tuleva aasta 24. veebruaril tähistame Eesti Vabariigi 100. sünniaastapäeva. Sada aastat tagasi loeti ette meie vabariigi sünnidokument "Manifest kõigile Eestimaa rahwastele". Mullu 20. augustil tähistasime 25 aasta möödumist oma taasiseseisvumispüüdluste *grand finale* st ehk Eesti taasiseseisvumisest. Praegu on Euroopas veel mitmeid piirkondi, mis võitlevad ja taotlevad iseseisvust. Milline on ja peaks olema Eesti välispoliitika selliste piirkondade püüdluste suhtes nagu Kataloonia Hispaanias, Šotimaa Ühendkuningriigi sees jt?

11:40 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Me oleme osa Euroopa Liidust, üks Euroopa Liidu liikmesriik. Me respektuime ja austame kõiki oma partnereid Euroopa Liidus. Me oleme NATO liige, me võtame väga tõsiselt oma liitlaskohustusi NATO-s ja oleme tänulikud selle panuse eest, mida meie liitlased annavad meie julgeoleku tagamiseks. Me oleme ka veendunud, et kõik meie partnerid on demokraatlikud riigid, kes suudavad kõik oma siseprobleemid lahendada omaenda põhiseaduslikes raamides. Nii et see on minu vastus teile, mis puudutab neid soove ja püüdlusi, mis võivad olla katalaanidel Hispaanias või šotlastel Suurbritannias. Need on demokraatlikud riigid, kes suudavad need probleemid omaenda põhiseaduse raames edukalt lahendada.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Anne Sulling!

11:41 Anne Sulling

Hea eesistuja! Hea välisminister! Ma tulen veel kord tagasi väliskaubanduse juurde. Mis te arvate, kas ka Riigikogu väliskomisjoni ja majanduskomisjoni liikmeid võiks rakendada Eesti väliskaubandushuvide

edendamise vankri ette? Ettevõtlusminister ja välisminister igale poole ei jõua, samas on Riigikogu liikmetel piisavalt paguneid, et toimuksid head, kõrgetasemelised kohtumised? Kas ka Riigikogu liikmed võiksid teie arvates ettevõtete delegatsioone välisriikidele viia?

11:41 Välisminister Sven Mikser

Eks see ole mõnevõrra ressursiküsimus. Kindlasti on Riigikogu liikmetel, eriti nendel, kes on varem täitnud täitevõimu funktsioone, piisavalt, nagu te ütlesite, paguneid, et mõningaid uksi avada. Mitte ilmtingimata selliseid uksi, mida võib-olla suudab avada president või peaminister, aga kahtlemata võib nendest olla abi ja sellisel juhul tuleks seda võimalust kasutada. Nagu te hästi teate ja nagu me oleme siinsamas saalis ja Riigikogu komisjonides koos töötades varemgi rääkinud, tihtipeale takerdub see ressursside, eeskätt selle raha vähesuse taha, mis Riigikogul on oma välissuhtlemise jaoks. Riigikogu parlamentaarses riigis ikkagi kõige olulisema poliitilise võimu instrumendina peaks endale ise seadma need raamid, kui palju ta on valmis seda ressursi riigieelarvest võtma, selleks et neid asju hästi ja õigesti teha. Samal ajal tuleb vaadata ka n-ö sisemisi reserve, sest on selge, et riigi rahakoti rauad ei ole kummist. Aga Riigikogu on ju lõppude lõpuks see, kes eelarve vastu võtab ja endale ise need võimalused ja raamid loob. Valitsus siin küll kätt ette ei taha panna, aga valitsus ei saa kohustada Riigikogu midagi tegema.

11:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

11:43 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Ma arvan, et teie vastused on siirad, aga mind teeb kurvaks teie tunnetus ja arusaam. Te viitate sellele, justkui erakonnad Eestis oleksid sisepoliitiliselt hakanud prioriseerima välispoliitika ärakasutamist oma eesmärkide saavutamisel. Aga kas küsimus ei ole pigem selles, et kui eelmised valitsused ja eelmised ministrid on olnud reaktiivsemad ja kiiremad, rohkem eestkõnelejad, siis need märgid, mis praegu valitsusest tulevad, just tingivadki seda arusaama, mida meie kolleegid välismaal tunnetavad? Meil siin ei tasu eriti palju pingutada, sest te teete selle töö ise ära. Me mõistame ühelt poolt teie ebamugavat situatsiooni teie koalitsioonipartneri Keskerakonna tõttu. Te olete välispoliitilistes küsimustes kindlasti halvemas positsioonis, kui oli teie hea erakonnakaaslane Hanso. Kas te tunnetate, et see vastassuunaline vektor, mida te enne kirjeldasite, võib muutuda tugevamaks just selle tegevuse tõttu?

11:44 Välisminister Sven Mikser

Ei. Mul on hea meel, et te olete veendunud minu siiruses. Ma tahaksin väga olla niisama veendunud teie siiruses. Kui ma viibin kahepoolisel kohtumisel oma kolleegiga, rääkimaks transatlantilistest suhetest, planeerimaks ühiseid seisukohti ja tegevusi ning kõnelemaks ka Ukraina-suhetest ja Venemaa-poliitikast, ja mulle tuuakse näha parlamendiliikme säuts Twitteris, kus ta väidab, et sel ajal, kui välisminister viibib ei tea kus, tegeleb tema Eesti välispoliitiliste seisukohtade kujundamisega, siis tahaksid minu head kaastöötajad Välisministeeriumist naerma puhkeda. Mina aga ütlen, et tegelikult on see koht, kus tuleks nutta. Ma mäletan, et kui teie kolleeg Ligi astus omal ajal kaitseministri ametisse, siis oli Eesti välispoliitika kindlasti tunduvalt konsensuslikum, kui see on nüüd. Ma ei tahaks sellel kurval noodil peatuda, aga paraku see nii oli. Kui tal tekkisid kaitseministrina mõningad eriarvamused näiteks Kaitseväe kõrgema juhtkonnaga, siis mina, vaatamata sellele, et ma olin tol ajal opositsioonipoliitik, kuna ma arvasin, et temal oli õigus, toetasin selles vaidluses teda.

Praegu ma opositsiooni sellist suhtumist suurel määral ei näe ega taju. Pigem otsib opositsioon oma väitele kinnitust, aga kuna ta ei leia seda kõvade faktide seast, siis ta hakkab seda otsima kuskilt vihjetest, insinatsioonidest, mingisugustest tunnetustest. Ta otsib kinnitust sellele, et uue valitsuse välis- ja julgeolekupoliitiline liin on kuidagi pehmem või ebakindlam. Tegelikult elus sellele kinnitust ei ole. Eesti välispoliitilised seisukohad ning nende väljendamise viis, laad ja kindel kõneviis on vähemasti niisama tugevad, kui need olid eelmise, üle-eelmise ja neile eelnevate valitsuste puhul.

Ka peaminister – te viitate kogu aeg Keskerakonnale – näiteks hiljuti Maltal toimunud riigi- ja valitsusjuhtide kohtumisel tõstatas Ukraina teema. Ta tõstatas selle omal initsiatiivil ka mitmes intervjuus, sh intervjuudes Ameerika ajakirjandusväljaannetele. See on väga selge initsiatiivikas positsioon nendes meile julgeoleku seisukohalt olulistest küsimustes. Ma olen kindel, et me sisimas

tahame ajada ühte ja sedasama poliitikat Ukraina suhtes, ühte ja sedasama poliitikat Venemaa suhtes, aga kui me üritame selleks, et omaenda riigi valijate silmis paremad paista, omistada mingisugust salaagendat, kas siis opositsioonile või koalitsioon opositsioonile, siis me teeme pikaajalist kahju kõigile meile ja Eesti välispoliitilistele huvidele. Paraku on see nii.

11:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaak Madison.

11:47 Jaak Madison

Austatud välisminister! Te oma kõnes mainisite põgusalt Euroopa Liidu aluspõhimõtteid. Te ei pidanud vajalikuks ega näinud põhjust neid muuta, mis seisukohana on täiesti mõistetav ja arusaadav. Kuid meil on Euroopas häid partnereid ja liitlasi, kes ei jaga seda seisukohta. Ma pean eelkõige silmas Poolat, kes on sattunud väga tõsisesse konflikti Euroopa Komisjoniga, viies ellu oma arusaama Poola huvidest ja riiklikust strateegiast. Meie oleme kahjuks olnud väga vaiksed ja tagasihoidlikud, kui kõne all on olnud Poola õigus määrata ise oma riigisiseseid küsimusi. Kas te ei näe vajadust võtta tugevamalt sõna Poola kontekstis ja näidata suuremat toetust nende praegusele poliitikale?

11:48 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Mis puudutab välis- ja julgeolekupoliitilisi küsimusi, siis Poola on Eestile kindlasti väga kriitiline liitlane ja ka jääb selleks. Poolakad mõistavad julgeolekuprobleeme täpselt samamoodi nagu meie. Poola on meist märkimisväärselt suurem riik ja ta on sõjaliselt kõige võimekam riik meie regioonis. See kindlasti ei muutu. Ka Poolas on poliitiline võim perioodiliselt valimistel vahetunud. On selge, et tänase Poola valitsuse arusaamad sellest, millised täpselt on Poola arusaamad Euroopa Liidu arengutest ja Poola riigi huvide teostamisest Euroopa Liidus, on eelmise valitsuse ajaga võrreldes muutunud. Aga seda, kuidas Poola näeb Euroopa Liidu tulevikku, ei käsitle me Eesti välispoliitilise küsimusena. Me ei arva, et me peaksime hakkama avalike kanalite kaudu Poolale juhtnööre andma, teda manitsema või talle sõnumeid saatma. Me peame aru saama ka sellest, mil määral Euroopa Liit on juba meie sisepoliitika ning mil määral on Euroopa Liidus teostatavad poliitikad meie välis- ja julgeolekupoliitika osa. Mina näen Poolat meie olulise partnerina Euroopa Liidus ja olulise liitlasena NATO-s. Nagu ma vastasin ühele eelmisele küsimusele Hispaania ja Suurbritannia kohta, nii ütlen ka Poola puhul, et kõik enda ees seisvad probleemid suudab ta demokraatliku riigina lahendada oma põhiseaduse raames. See on minu usk ja veendumus.

11:50 Aseesimees Enn Eesmaa

Madis Milling.

11:50 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Austatud minister! Paar aastakümnet elasid Lääne-Euroopa nn vanad riigid turvalisuse illusioonis ja soovmõtlemises, et Venemaast saab demokraatlik riik. Nüüd on loodetavasti kõigil silmad lahti läinud, aga paraku Euroopa riigid selle paarikümne aasta jooksul ennast peaaegu desarmeerisid ja muutsid oma iseseisva kaitsevõime üsna olematuks. Nüüd loodetakse võib-olla liialt Ameerika Ühendriikide peale, et küll Ameerika tuleb ja aitab. Millised on meie välispoliitilised tööriistad, selgitamaks Lääne-Euroopa partneritele, et ei saa olla ainult julgeoleku tarbija, Ameerika Ühendriike silmas pidades, vaid tuleb ka ise panustada?

11:50 Välisminister Sven Mikser

Eelkõige on selleks meie enda positiivne eeskuju. Kui sa räägid ohtudest, aga ei ole valmis kasutama omaenda raha ja inimressursse, et nende ohtude vastu valmistuda, siis on sind raske tõsiselt võtta. Kuna meie tunneme, et ohud tänapäeva maailmas on reaalsed, siis me teeme ise päris palju selleks, et olla valmis nende ohtudega ka omal jõul vastakuti seisma ja nendega toime tulema. See on kindlasti oluline ja annab meile tõsiselt võetavuse näiteks NATO laua taga, ka Euroopa Liidu laua taga, kui me seal selgelt ütleme, et ootame oma liitlastelt ja partneritelt suuremat panust. Mitmed riigid on kaitsekulutuste vähenemise trendi suutnud väärata. Meie lähimad naabrid kas juba on seda teinud, näiteks Poola on 2% peal, või siis on selgelt selle 2% poole teel, nagu Läti ja Leedu, kes on seadnud

endale konkreetsete rajajooned. Kui Euroopa suurtest rääkida, siis Prantsusmaa on selgesti ära sõnastanud eesmärgi, kuidas jõuda oma kaitsekulutustega 2%-ni SKT-st. Jah, rahudividendi üritati 1990. aastatel hoolega välja võtta, ei nähtud enam vajadust niivõrd suurte kaitsekulutuste järele. Kui sa selle raha oled pannud juba kuhugi mujale, siis on seda vankrit sisepoliitiliselt hästi valus pöörata, eriti kui sa elad riigis, kus välist julgeolekuohtu võib-olla ei tunta iga päev niisama akuutselt kui meil. Meie asi on näidata veenvalt ära, et julgeolek on jagamatu ja kui üks või teine Euroopa demokraatlik riik satub hätta, kriisi või agressiooni ohvriks, siis on sellel vahetu ja väga laastav mõju kogu Euroopa julgeolekule ja heaolule.

11:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

11:53 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Samal ajal, kui te siin kõnepuldis olete, on Luure Keskagentuuri direktor saabunud Ankarasse, riiki, mille kohta alles suvel öeldi, et tegemist on totalitaarse islamidiktatuuriga. Aga ma küsin palju lähemate asjade kohta. Venemaa vastu kehtestatud sanktsioonidel on mõju, sellest on räägitud, aga ma olen kuulnud, et Venemaa põllumehed on väga rõõmsad nende sanktsioonide üle ja teevad tugevat lobi, et need alles jääksid. Eesti põllumeestele on idaturg olnud kogu aeg väga oluline. Kas Välisministeeriumil on andmeid, et Vene põllumeeste lobi toetab sanktsioonide jätkamist?

11:53 Välisminister Sven Mikser

Ei, selle kohta, nagu Vene põllumehed lobistaksid Euroopa pealinnades, selleks et sanktsioonid jätkuksid, ei ole mul mingeid andmeid. Meie eesmärk ei ole kindlasti see, et Venemaa põllumeestel läheks halvasti, meie eesmärk ei ole ka sanktsioonide abil neid kuidagi iseäranis toetada. Me oma sanktsioonipoliitikas lähtume Eesti julgeolekupoliitilistest huvidest, mille kohaselt tuleb survet Venemaale jätkata seni, kuni ta on Ukraina agressiooni heastanud ja tehtud kahju korvanud ning Ukraina territoriaalne terviklikkus ja suveräänsus on taastatud.

11:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud välisminister, suur aitäh küsimustele vastamise eest! Nagu te teate, on teil soovi korral võimalik veel läbirääkimisvooru lõpus sõna võtta. Paraku on nüüd sõnavõttude tablool toimumas ümberseadistus, *restart*. Kaks kolleegi, kellel küsimus jäi esitamata, saavad kindlasti küsida järgmise ettekandja käest, kelleks on väliskomisjoni esimees Marko Mihkelson. Palun!

11:55 Marko Mihkelson

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Austatud välisminister! Head kolleegid! Viimase aasta jooksul on rahvusvaheliste väljaannete ajakirjanikud minult korduvalt küsinud, kas Eesti kardab oma tuleviku pärast, kas meie inimesed on hirmul sõja ees ning kas me usume liitlaste abisse. Vastus siin on lihtne: kes kardab, see kannatab ja lõpuks kaotab.

Paavst Johannes Paulus II ütles 1979. aasta juunis Varssavis peetud ajaloolisel missal kuulsad ja totalitaarset süsteemi lammutavad sõnad: "Ärge kartke!" Sajad tuhanded poolakad kandsid toona selle sõnumi laiali oma kodudesse. Sellest sai alguse vabanemislaine, mis purustas Berliini müüri ja andis uue lootuse ikestatud rahvastele. Ka Eestile. Me vabanesime. Selleks, et mitte kunagi enam karta ja kaotada oma vabadust.

Narva on Birmingham on Seattle on Napoli on Varna on Gaziantep. Kui häda tabab üht, tabab ta kõiki. Nii oleme NATO-s kokku leppinud. Lääneriikide edukaim kaitseliit NATO suutis veerand sajandit tagasi murda Nõukogude Liidu maailmavallutuslikud plaanid ning tagada vabade riikide kindla püsijäämise. Miks peaks see teisiti olema täna?

Vabadus on väärtus, mida meie siin Eestis tunneme paremini kui paljud vabadusest rääkijad. Me teame, kui lihtne on vabadust kaotada ja kui kõrge on selle kaotuse hind. Seepärast ei heiduta meid ka need küsimused Eesti tulevikust. Me oleme kindlad, et oma vabadust ei loovuta me enam kunagi.

Head kolleegid! Maailm ei ole enam see, mis ta oli aasta tagasi. Ja aasta pärast ei ole ta enam see, mis ta on täna. Murdumised on ilmsed, kahjuks ka meile harjumuspärasel maailmakorraldusel. Küsimus on selles, kas meile nii oluline läänemaailma ühtsus ja koosmeel kannatavad välja üha kasvava nii sisemise

kui ka välise stressi.

Ajaloolane Robert Kagan kirjutas hiljuti, et kui minevik on mingigi teenäitaja, siis järgmised neli aastat on kriitiline murdepunkt. Kagani meelest sõltub teise maailmasõja järgse liberaalse maailmakorra tulevik sellest, kas Ameerika Ühendriikide uuel administratsioonil on olemas tahe ja suutlikkus olla vaba maailma liidri rollis või mitte. Tegelikult peaks Kagani analüüsi laiendama ja võtma arvesse ka neid arenguid, mis toimuvad läänemaailma Euroopa tiival. Brexitist alguse saanud Euroopa Liidu kestlikkuse test pannakse tõsiselt proovile lähenevatel valimistel Hollandis, Prantsusmaal, Saksamaal, Tšehhis ja võib-olla ka Itaalias. Esimest korda ajaloos on rahva käes selline võim, mis on pannud tõsiselt proovile demokraatlike riikide senise toimeloogika ning vastupidavuse. Pean siin eeskätt silmas inimeste rahulolematuse suurenemist heaolu kasvu pidurdumise, ebavõrdsuse süvenemise ning liidrite suutmatuse tõttu lahendada probleeme, nagu näiteks rändekriis. Kõige selle tagajärjeks on see, et väheneb usaldus võimulolijate ning, mis veelgi ohtlikum, demokraatlike institutsioonide vastu. Mitte kunagi varem pole demokraatlike riikide poliitika selle kõige laiemas tähenduses tõmmatud nii laiali ja lagedale, välja harjumuspärasest mugavustsoonist. Kuigi paljud otsused langevad ka praegu kulisside taga, on inimestel eriti sotsiaalmeedias tekkinud erakordne võimalus kiirelt ja vahetult vastustada valitsejate rumalust või oluliseks peetavate küsimuste eiramist. See on muidugi süstinud innukust ka nendes, kelle meelest on probleemidele olemas lihtsad lahendused keelamise või piiramise teel.

Sotsiaalmeedia mõju on juba mitmed riigid oma sisemiste valikute tegemisel tunnetada saanud. Araabia kevade sündmused poleks 2011. aastal ilma sotsiaalmeediata kaugeltki sellist ulatust võtnud. Ka Brexiti toetajate ja Donald Trumpi edu on suuresti seletatav eeskätt sotsiaalmeedia ulatuse ja mõjuga, mida täna ei suuda veel keegi lõpuni lahti seletada. Samas on just sotsiaalmeedia loonud suurepärase võimaluse massiteadvusse sekkumiseks nendele, kelle arvates tõe ja vale vahel pole piire ning meie igapäevaelu mõjutav narratiiv ei pea põhinema faktidel. Pole siis imestada, et viimase aja populaarseimaks mõisteks on kujunenud "tõejärgne maailm". Kui tõde on lihtsalt väänatav – demokraatlikud ühiskonnad näivad kahjuks seda üha paremini taluvat –, siis kuidas me suudame edaspidi kaitsta neid alustalasid, mis on viimased kümnendid hoidnud läänemaailma ühtse ja kaitstuna? Natsionalistlikud ja protektsionistlikud tendentsid reaktsioonina globaliseerumisele võivad anda ajutist leevendust ja pakkuda poliitikutele valimistel võiduvõimalusi, kuid ei vasta lääneriikide tegelikele huvidele ega võimalda tagada rahu ja stabiilsust liberaalse maailmakorra abil. Enesesse tõmbumine ning 19. sajandile harjumusliku jõudude tasakaalu ja mõjuväljade poliitika juurde naasmine oleks üksikisiku vabadust hindavale läänemaailmale hukatuslik. Eesti kui vaba maailma piiril asuv väikeriik satuks selliste arengute korral väga keerulisse olukorda. Seetõttu on meie välispoliitika keskeljeks olnud ja on ka praegu sarnaseid väärtusi ja vabadusi hindavate riikide võimalikult tihe koostöö ning ohte heidutav liitlassuhe.

President Lennart Meri on öelnud, et rahvusvaheline õigus on väikeriigi tuumapomm. Selles sisaldub muidugi tugev annus idealismi, kuid rahvusvahelisel õigusel ja kokkulepetel põhinev maailmakorraldus on meie riiklikes huvides oleva väärtuspõhise välispoliitika nurgakiviks.

Ajalooost teame, et miski pole püsiv ja näiliselt isegi kõige kindlamad liidud võivad laguneda, eriti siis, kui kaob solidaarsus ja valmisolek üksteist ühiste ohtude eest kaitsta. Euroopa Liit ja NATO ei ole olnud mitte üksnes Eestile, vaid kogu läänemaailmale turvalise ja areneva elukeskkonna tagajateks. Viimasel ajal pole siiski kahjuks haruldased ka need mõttearendused, kus seatakse tõsiselt üles küsimus ühe või teise organisatsiooni jätkusuutlikkusest. Euroopa Liidul seisab ees eriti raske aasta, kuna esimest korda on suurvalimistel tekkimas võimalus, et ühise Euroopa idee osutub hapraks.

Eestil on saatuse tahtel aasta teisel poolel mängida peaosa Euroopa Liidu eesistujana erinevuste ühendaja vastutusrikkas rollis. Eesistumise välis- ja julgeolekupoliitilises mõõtmes on Eesti huvides käsitleda kindlasti kõiki meie ühendust ohustavaid arenguid nii idas kui ka lõunas.

Meie Välisministeeriumi reageering 29. jaanuaril alanud sõjalisele eskalatsioonile Ukrainas oli mõneti aeglane ja tuli alles pärast seda, kui väliskomisjon juhtis teemale läinud reedel, 3. veebruaril tähelepanu. Ma tahan rõhutada, et Euroopa Liidu eesistumine ei tohiks olla lõtkude lubamise argumendiks meie välispoliitiliste seisukohtade kujundamisel.

Niisama oluliseks tuleb pidada läänemaailma koostoimet, sh USA ja Euroopa Liidu suhteid. On ilmne, et lahendused paljudele probleemidele, alates Venemaa agressiivsest käitumisest kuni rahvusvahelise terrorismi tõrjumiseni, peituvad lääneriikide suutlikkuses omavahel ühispoliitikas kokku leppida. Head kolleegid! Eelnevat silmas pidades on Riigikogu väliskomisjon seadnud sellel aastal oma töö

eesmärgiks kujundada erakondade vahel ühiseid välispoliitilisi seisukohti ning aidata kõigiti kaasa nendele Eesti välispoliitikas tehtavatele sammudele, mis tugevdaksid murenema kippuvat ühtsust meie läänemaailma sõprade seas ning samas tugevdaksid Eesti positsiooni rahvusvahelises riikidevahelises konkurentsivõimelises keskkonnas.

Väliskomisjoni töö prioriteetid on seega Eesti julgeolek ning väliskaubandus. Esimese teema puhul jälgib komisjon regulaarselt nii regionaalses kui ka globaalses julgeolekupildis toimuvat. Selleks saab komisjon korrapäraselt luurebriifinguid ning reageerib aktuaalsetele küsimustele vastavasisuliselt kuulamisi korraldades. Eraldi võtame sellel kevadistungjärgul pikema kuulamiste seeria kaudu luubi alla riigi välis- ja julgeolekupoliitikat puudutava strateegilise kommunikatsiooni. See on väga oluline valdkond, kuid siin on aastaid elatud pigem soovmõtlemises ning vähem reaalselt tegude maailmas. Teine prioriteet, väliskaubanduspoliitika, on aastaid olnud väliskomisjoni tähelepanu all. Mäletatavasti koostas komisjon juba 2012. aastal Aasia-strateegia raporti, mille üheks eesmärgiks oli edendada Eesti ekspordi maailmamajanduse ühe olulise kasvumootori suunal. Sellel aastal võtame kogu teema uuesti ette, keskendudes valitsuse tegevusele väliskaubanduse edendamisel ja Eesti tuntuse kasvatamisel ning ka ettevõtjate ootustele, et ekspordivõimekus suureneks eriti piirkondades, kus turule pääsemine eeldab ka riigi tuge. Esimese kuulamise väliskaubanduse teemadel korraldasime juba selle nädala esmaspäeval, kui peateema oli meie ettevõtlussektori väljavaated Pärsia lahe piirkonnas. Muu hulgas tuleb valitsusel õige pea otsustada, kas osaleda 2020. aasta maailmanäitusel Dubais või mitte. Otsust tehes tuleb silmas pidada maailmanäitustel saadud varasemat kogemust, regiooni uudsust, ettevõtjate huvi ja ka Eesti pikemaajalist huvi mitte üksnes Araabia Ühendemiraatide, vaid kõigi Pärsia lahe riikide vastu.

Loodetavasti jõuab juba lähemal ajal meie komisjoni Eesti välis- ja julgeolekupoliitika aluste uuendatud versioon, millega alustas tööd eelmine koalitsioon. Hea tava kohaselt töötame parlamendis seda menetledes koostöös riigikaitsekomisjoniga. Väliskomisjon ootab lähinädalatel välisministrilt ülevaadet meie välispoliitika tegevdamise kavast. See on eriti oluline ajal, kui meie diplomaatide töö on kujunenud sõna otseses mõttes Eesti heaolu ja turvalisuse kaitse eesliiniks. Välispoliitika tegevdamine eeldab välispoliitika seaduse põhjalikku ülevaatamist, mille eesmärk peaks olema uue dünaamika ning avatuse tekitamine.

Tavakohaselt on väliskomisjoni töö keskmes ka välissuhtlus kolleegidega teistest parlamentidest. Selle aasta esimese välisviisi tegi väliskomisjoni delegatsioon eelmisel nädalal Türgi Vabariiki, et paremini mõista meile nii olulise NATO-liitlase sisemisi arenguid, edendada kahepoolseid suhteid ning kogeda Süüria sõjast lähtuva põgenikekriisi tegelikku ulatust. Eeloleval aastal plaanime veel mitmeid välisviisi ning oleme valmis võõrustama oma kolleege, sh traditsiooniliselt Soome parlamendi väliskomisjoni delegatsiooni.

Väliskomisjonil on tihe koostöö nii Riigikogu välisdelegatsioonide kui ka parlamendirühmadega. Jaanuaris andsid kõik välisdelegatsioonid komisjonile ülevaate oma tegevusest, eilsest aga käivitasime uuesti parlamendirühmade esimeeste regulaarsed kohtumised, mis aitavad paremini koordineerida 56 ühenduse tööd. Alanud aastal on eriti vastutusrikas roll mängida meie delegatsioonil Balti Assamblees, kelle vedada on kolme riigi koostöö. Ühised huvid nii majanduse kui ka julgeoleku vallas on muutnud Balti koostöö taas tähtsamaks ning loodetavasti aitab meie rahvasaadikute tegevus siin kaasa kriitiliselt tähtsa ühismeele tegevdamisele. Tähelepanu jagub aga ka teistele delegatsioonidele. NATO Parlamentaarse Assamblee Eesti delegatsioon võõrustab juba järgmisel kuul assamblee poliitikakomitee rühma.

Head kolleegid! Käesoleval aastal seisab väliskomisjonil kahasse riigikaitsekomisjoniga ees vastutusrikas ülesanne korraldada eesistumise ajal septembri algul Euroopa Liidu riikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi delegatsioonide välis- ja julgeolekupoliitika konverents. Me oleme juba alustanud sisulisi ettevalmistusi. Meie eesmärk on anda sellele foorumile uus hingamine, keskendudes eeskätt teemapõhiste aruteludele kõige aktuaalsemates küsimustes. Pole kahtlust, et seitsme kuu pärast on maailmas pilt niisama kirev või kirevamgi kui täna, seega teemadest puudu ei tule. Konverentsi paremaks korraldamiseks teeme koostööd troika partnerite Malta ja Bulgaariaga, teiste liikmesriikidega ja Euroopa Parlamendi väliskomisjoniga. Euroopa Parlamendi liikmetel on mängida eriti oluline roll Euroopa Liidu tulevikku silmas pidades, sest just nende vahetu töö valijatega peab tagama ühise Euroopa idee jätkusuutlikkuse.

Ma olen enam kui kindel, et Eestil tervikuna ja Riigikogul sealhulgas õnnestub Euroopa Liidu eesistumise ürituste korraldamine ning kogu ühenduse vedamine keerulistel aegadel. Selleks soovin valitsusele,

Riigikogu liikmetele ja meie headele abilistele siin majas jõudu ja innukust. Täna tähelepanu eest!

12:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandjale on küsimusi. Andres Herkel, palun!

12:09 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud komisjoni esimees! Üks mõiste, mis minu meelest juba kümme aastat ja võib-olla kauemgi on kõigis välispoliitika aruteludes kordunud, on väärtuspõhine poliitika. Aga alati pole selge, mida see tähendab. Sellepärast ma kõigepealt küsin, mida see just Eestile peaks tähendama. Teine mõiste, mis minu meelest tuli sel aastal esmakordselt mõlemas ettekandes esile, te välisministri ja mõlemad mainisite seda, on tõejärgne maailm. Mul on selline filosoofiline küsimus: kuidas tõejärgne maailm ohustab meie väärtuspõhist poliitikat ja mida selle vastu teha?

12:10 Marko Mihkelson

Aitäh, hea Andres, selle küsimuse eest! See on tõesti otsapidi filosoofiline küsimus. Ma oma kõnes tegelikult püüdsin nii ühele kui ka teisele teemale vastust anda, aga küsimusele vastates on mul võimalus neid teemasid ehk laiendada. Väärtuspõhine poliitika, mis on aastate jooksul olnud meie keskseks välispoliitiliseks terminiks või ka mõtteks, on valdkond, mis minu meelest vajab muutuvast ajas alati sügavat tähelepanu. Aga ma ka kõnes mainisin, et meie välispoliitika keskeltjaks siin vaba maailma piirilal olevas väikeriigis Eestis on need väärtused, mille on just peale teise maailmasõja lõppu kirja pannud liberaalse maailmakorra kehtestajad mitmesse rahvusvahelisse konventsiooni ja kokkuleppesse, alates ÜRO hartast ja lõpetades rahvusvaheliselt mitmeid eluvaldkondi käsitlevate kokkulepetega. Näiteks võib tuua selle, millesse sina, Andres, oled ju väga palju viimaste aastate jooksul panustanud, Euroopa Nõukogu tegevuse. Alles oli siin küsimus välisministrile nende arengute kohta, mis on viimastel kuudel või ka aastatel toimunud Euroopa Nõukogu ühe asutajariigi Türgi Vabariigi sisepoliitikas.

Eesti esmane huvi, kui me räägime väärtuspõhisest välispoliitikast, on see, et see reeglipõhine kord, milles riigid toimivad, püsiks, kehtiks ja tegelikult ka tugevneks. Loomulikult on selle osaks inimõigused ja need pehmed väärtused, mis väga paljuski kujundavad sedasama liberaalset maailmakorda. Samas teame, et on tekkinud väga palju stressi tekitavaid ohuallikaid, mis ohustavad sedasama korda, sedasama maailma, millest me aru saame. Selles suhtes ei ole sageli häid vastuseid. Neid ei ole selle tõttu, et nendele, kes seda maailmakorda on vedanud ja on olnud liidri rollis, on tekkinud tõsised vastasjõud, konkureerivad jõud. Me ei ole ju täna ka selles arutelus läänemaailmast palju kaugemale liikunud. Kui me räägime laiematest arengutest, näiteks Lähis-Idas toimuvast või ka maailma ühe mõjukaima riigi Hiina positsioneerumisest maailmapoliitikas, sh suhtumisest sellesse maailmakorda, mida ma enne mainisin, rääkimata meie suurimast naabrist Venemaast, siis tuleb öelda, et need stressi tekitavad tegurid just nimelt selle poliitika suhtes, mida meie oma riigi julgeoleku tagamisel väga oluliseks peame, kasvavad. Lahendus saab olla ainult üks: võimalikult hea koostöö kõigi nendega, nagu ma ka kõnes mainisin, kes jagavad meie väärtusi, meie põhimõtteid, arusaamu sellest maailmakorrast, mis on globaalselt hoidnud rahu alates katastroofilise teise maailmasõja lõpust.

Minu meelest on erakordselt ohtlik, kui me rahvusvahelises debatis nagu anname ruumi mõttele, et seda rahu ja stabiilsust hoidnud ühendused ja liidud, näiteks NATO, võiksid laguneda ning alternatiiv oleks riikide iseseisvalt toimiv süsteem, vastavalt iga riigi jõule ja kaalule rahvusvahelises poliitikas. Ajalugu on meile õpetanud, et see süsteem, kui hästi see ka ei ole kokku seatud, võib jõudude tasakaalu küsimuse tõttu ühel hetkel põhjustada väga tõsiseid ja katastroofilisi tagajärgi. Ma tuletan meelde, kuna väga põnev ja huvitav Euroopa-teemaline debatt on käimas praegu Prantsusmaa presidendi valimistel, et Prantsusmaa kunagine välisminister, üks Euroopa Liidu asutanud poliitikuid Robert Schuman ütles 1950. aastal, viis aastat peale teise maailmasõja lõppu, et meil ei õnnestunud ühtse Euroopa loomine ja tagajärjeks oli suur sõda.

Nüüd räägin tõejärgsest maailmast, mida sa puudutasid oma küsimuse teises pooles. Ma arvan, et me alles hakkame tajuma, millist mõju see tegelikult avaldab, seda eriti avatud maailmale, demokraatlikule maailmale, mille keskseks teljeks on sõnavabadus ja meelsuse vaba väljendamine. Kahjuks need arengud, mida paraku ka sotsiaalmeedia võimaldab, võimaldavad kas pooltõdede või lausvaledega mõjutada avaliku arvamuse suhtumist ühte või teise kriitilisse küsimusse. See võib puudutada ühe või teise riigi sise- või välispoliitikat, mis kahjuks annab endast juba märku. Minu arvates väga ohtlik sõnum

tuli eile Prantsusmaalt, kui Prantsusmaa luureteenistus ütles avalikult välja, et Venemaa huvi on aidata eelseisvatel presidendivalimistel ühte konkreetset kandidaati, kasutades just nimelt selliseid vahendeid, nagu ma enne mainisin.

12:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Ants Laaneots.

12:16 Ants Laaneots

Suur tänu, härra eesistuja! Hea kolleeg! Minu küsimus on seotud Ameerika Ühendriikide värske presidendi karmi, aga minu arust õiglase nõudega NATO Euroopa liikmesriikidele, et need suurendaksid kaitsekulutusi, nagu lepiti kokku juba aastakümneid tagasi, 2% tasemele. Teatavasti haaras pärast külma sõja lõppu ja eriti pärast Nõukogude Liidu lagunemist detsembris 1991 Lääne-Euroopat eufooria, et suurte sõdade ajastu on läbi, ja sisuliselt toimus desarmeerimine. Lihtsalt mõni näide selle kohta. 2013. aastal moodustas NATO summaarsest kaitse-eelarvest Ameerika Ühendriikide panus 75%. Möödunud aastal oli see küll 70%, aga mitte niivõrd seetõttu, et Lääne-Euroopa riigid oleksid oma osa suurendanud, kuivõrd seetõttu, et USA vähendas oma osa. Sa oled viimasel ajal tihedalt suhelnud Euroopa kolleegidega, ma mõtlen poliitilist *establishment*'i. Milline on NATO-partnerriikide juhtkonna suhtumine sellesse? Kas nad võtavad idast tulenevat ohtu tõsiselt? Kas nad kavatsevad lähiajal suurendada kaitsekulutusi ja parandada kaitsevõimet või jätkub see jututoapoliitika, nagu siamaani on olnud, lõputult? Ühesõnaga, millised on võimalikud arengud selles valdkonnas?

12:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Enne vastust tuletan küsijatele meelde, et teil on võimalik esitada kaks küsimust. Ants Laaneotsal oli see esimene küsimus. Palun nüüd vastust!

12:18 Marko Mihkelson

Aitäh! Hea Ants! Ma usun, et me mõlemad teame väga hästi tänast reaalsust. Sina Kaitseväe endise juhatajana, kes professionaalsel tasandil suhtleb oma kolleegidega, varasemalt suhtlesid ka NATO-liitlastega, tead hästi neid põhjuseid, miks on tehtud just selliseid poliitilisi otsuseid, nagu on tehtud, ja mis on puudu, mida jääb just nimelt võimekuse poolest paljudel Euroopa-liitlastel vajaka. NATO Parlamentaarses Assamblees me nägime ju seda kaugelt enne, kui praegune Ameerika Ühendriikide president väga värvikalt sõnastas vajaduse, et ka Euroopa-liitlased oma osakaalu NATO ühisrahastuses suurendaksid, ma pean ennekõike silmas riikide endi kaitsekulutusi. Seda juttu me oleme kuulnud ju aastaid, tegelikult on seda rääkinud kõik NATO peasekretärid, pöördudes NATO liikmesriikide poliitikute poole, kes on just need, kes selle debati peavad kodus ära pidama ja ka põhjendama oma valijatele, miks on oluline näiteks suurendada kaitsekulutusi võib-olla ka näiteks sotsiaalpoliitika või hariduse arvel. Need ohud, mis meid eri suundadest ohustavad, võivad küsimuse alla seada kogu meie tavapärase heaoluühiskonna tuleviku. Minu arvates on see teadmine hakanud kohale jõudma. Ma ei saa öelda, et seda arusaama jagaksid kõik partnerid ja liitlased. Ka alles jaanuaris Washingtonis toimunud NATO Parlamentaarse Assamblee kaitsekomitee väljasõiduistungil kogesin ma mitme liitlasriigi parlamendiliikmete teistsugust arvamust, seda eriti nende riikide esindajate seas, kus kaitsekulutuste määr on praegu 1% ringis. Need on suurriigid, kus 1% tähendab 20, 30 või 40 miljardit eurot, ja on täiesti arusaadav, et sellises mahus kaitsekulutusi kiires tempos kasvatada on keeruline. Me teame isegi Eestis, et 2% ja veidi enamagi puhul (meil on praegu 2,2%) nõuab see väga palju pingutust ja see tegevus kestab päris mitu aastat, näiteks on meil riigikaitse arengukavas tegemist ettevaatega kuni kümne aasta peale.

Aga üldiselt see trend on murdunud, kui olid miinusmärgiga kaitse-eelarved. Enamikus NATO riikides on kas lubaduste või reaalselt sammude kujul kaitsekulutused hakanud suurenema. Aastaks 2018 on siinsamas meie regioonis kõigil neljal riigil, Eestil, Lätil, Leedul ja Poolal, kaitsekulutused 2% peal või suuremad, seda ennekõike tänu Läti ja Leedu poliitilistele otsustele. Aga sama me näeme ka riikides, mis ei kuulu NATO-sse. Vaadake, kui oluliseks on muutunud kaitsetemaatika näiteks Soomes, ka Rootsis. Kas või see, et Rootsis minnakse tagasi ajateenistuse juurde, on poliitiliselt sisuliselt juba otsustatud küsimus. Siin on ka mõni muu tegevus. Nii et ma arvan, et sõltumata sellest, milline on Ühendriikide presidendi seisukoht, on need arusaamad Euroopa-liitlaste hulgas olemas. Aga viimasena ütlen sellele küsimusele vastates seda, et see on kriitilise tähtsusega NATO tuleviku seisukohalt. Ei ole

võimalik pidada jätkusuutlikuks organisatsiooni, kus on 28 liikmesriiki, aga üks riik kannab, nagu sa korrektselt mainisid, peaaegu 75% kõigist kuludest. Kuigi suurem osa nendest ohtudest, mis NATO-t ähvardavad, asuvad siinsamas Euroopas.

12:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Oudekki Loone!

12:23 Oudekki Loone

Aitäh! Üks tont käib taas ringi mööda Euroopat ja täna on see populismitont. Tondiga, kes käis siin ringi 150 aastat tagasi, ühendavad teda samad probleemid: heaolu puudumine ning eliidi selline suhtumine, et rahva suur võim on oht stabiilsusele. Sinagi, hea ettekandja, ütlesid täna midagi seesugust, et rahva suur võim paneb demokraatia proovile. Kui me tahame saavutada seda, et relvad Euroopas vaikiksid ja igaühel oleks hea elada just seal, kus ta on sündinud, tuleb populistide ja antiglobalistide kriitikat tõsiselt võtta. Euroopa struktuurid ei ole demokraatlikud. Näiteks on Euroopa Komisjon korraga seadusandlik ja täidesaatev võim, kusjuures ta pole isegi mitte rahva valitud. Kui me tahame Euroopa majanduskoostööd säilitada, siis tuleb Euroopa Liidu struktuursed põhialused üle vaadata. Milline peaks olema Eesti roll Euroopa ümberkorraldamises ja millised võiksid olla meie kolm ettepanekut selleks reformiks?

12:24 Marko Mihkelson

Aitäh, hea Oudekki! Tuline küsimus, aga mitte nii tuline vastus. Võtame rahulikult. Oma ettekandes ma sugugi mitte ei seadnud kriitika alla seda, et rahvas on praegu saanud suurima võimu demokraatlike riikide ajastu jooksul. Ma arvan pigem vastupidi: see on igati positiivne. Need põhjused, mis ma ka kõnes välja tõin, on täiesti reaalsed. Hea välisminister ütles ühes vastuses, kui jutt oli poliitkorrektsusest ja teemadest, mida poliitikud on pidanud vajalikuks või õigeks poliitilises debatis käsitleda, et sageli on mindud mööda nendest küsimustest, mis on inimestele väga palju korda läinud. Ma arvan, et üks kõige kriitilisemaid küsimusi, mis Euroopa ühtsust ja turvalisust ka kodanikutasandil on küllalt palju häirinud – ma olen seda kogunud, rääkides väga paljude oma kolleegide ja sõpradega mitmest Euroopa riigist –, on ikkagi see, kui vähe oli Euroopa juhtkond, ka mitme suurriigi juhtkond, valmis ühest küljest tegelema rändeprobleemiga ning teisest küljest aru saama sellest, mis on selle põhjused, ja ka sellest, kuidas Euroopa ühtsust hoida, arvestades just neid muresid, mis kodanikel ühes või teises riigis on. Loomulikult on Euroopa Liidu süsteem, nagu sa ise mainisid, kujunenud aastakümnete jooksul. Pole kahtlustki, et selline eksistentsiaalne, ma ei ütleks, et kriis, aga ikkagi tõehetk, eriti peale Brexiti referendumit ja Suurbritannia otsust lahkuda Euroopa Liidust, on seadnud väga tõsise küsimuse alla sellesama ühtse Euroopa idee tuleviku. Mida see tegelikult tähendab inimesele, kes ühes või teises riigis parlamenti või valitsust valib? Minu arvates on esmased need teemad: ta tunnetab, et heaoluühiskonna harjumuspärane areng ei lähe sellises tempos, mis tema arvates on olnud siiani tavapärane, ning ta tunnetab, et tema lapsed ei pruugi tulevikus olla nii edukad ega elada nii hästi, kui tema on elanud. Ma räägin paljude Euroopa riikide tavainimese kontekstis. Majanduskasvu piiratus on tekitanud väga palju sellist meelsust ja ka tunnetatav ebavõrdsus on see, mis paneb inimesi kindlasti küsimusi esitama. Me näeme ju neid arenguid, mis viimastel päevadel on toimunud Bukarestis, kus valitsus täiesti arusaamatul põhjusel püüdis kuidagiviisi piirata korruptsioonikuritegude kriminaliseerimist. Need on tendentsid, mis peaksid kõiki vastutustundlikke poliitikuid Euroopas, kellele ühtse Euroopa idee on äärmiselt oluline just nimelt rahu ja stabiilsuse tagamise, aga ka heaolu kasvatamise mõttes, panema mõtlema, millised peaksid olema need sisemised arengud, ükskõik, kas siis Brexiti valguses või suurvalimiste kontekstis, mis on varsti toimumas, nagu ma mainisin, päris mitmes väga olulises riigis üle Euroopa. Loomulikult tuleb nende meeoludega arvestada, aga samas on vaja näha ka veidi kaugemat horisonti, selles mõttes, mis meid ikkagi selle ühtse väärtusruumina, mis meile nii oluline on, koos hoiab.

12:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, palun!

12:28 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Kui me räägime julgeolekupoliitikast, väärtuspõhisest poliitikast ja rändeprobleemist, siis annab järjest enam tooni Türgi. Teie komisjoni delegatsioon oli eelmisel nädalal Türgis. Mis on sinu arvamus, kas Türgi murendab Euroopa ühtsust, kui me mõtleme rändekriisile, Euroopa Liidu rändelepele ja inimõigustele? Milline on sinu hinnang?

12:29 Marko Mihkelson

Aitäh, Külliki! See on erakordselt oluline küsimus. Ega väliskomisjoni delegatsioon ei valinud juhuslikult selle aasta esimese välisviisi sihtkohaks Türgi Vabariiki. Me kohtusime seal oma kolleegidega, aga mitte ainult. Nende kolme päeva jooksul, kui me Türgis viibisime, me käisime kolmes paigas: Istanbulis, Ankaras ja Süüria piiri ääres asuvas Gaziantepis. Meie eesmärk selle visiidi käigus oli võimalikult hästi aru saada neist Türgi sisemist arengut mõjutavatest allhoovustest, mis vaieldamatult ei mõjuta mitte ainult Türgi tulevikku, sest nagu ma ka vastuses Andresele mainisin, Türgi on Euroopa Nõukogu üks asutajariikidest. Vaieldamatult võivad need arengud mõjutada võimude tasakaalu Türgis, ma toon märksõnana välja meediavabaduse või eelseisva põhiseadusreferendumi. Eesmärk oli nendest protsessidest aru saada. Muidugi on meile tähtis Türgi kui NATO-liitlase roll, see, kuidas Türgis nähakse tulevikusuhteid lääneriikidega, ennekõike loomulikult Euroopa Liidu kontekstis. Mis seal salata, väga paljudel kohtumistel olid Türgi kolleegid Euroopa suhtes ikkagi väga kriitilised. Seal oli kaks tasandit. Esimene tasand oli see, milline oli reaktsioon paljudes Euroopa pealinnades sellele, mis toimus eelmise aasta 15. juulil ebaõnnestunud riigipöördekatse käigus. Türgi kolleegid tõid välja Eesti kiire ja selge reaktsiooni. Me ütlesime selgelt, et me igal juhul taunime ebaseaduslikku riigipöördekatset ja toetame seaduslikult valitud võimu. Muide, oli väga huvitav, et kohtumisel Türgi asevälisministriga rõhutati üle, et kuigi Türgis on 80 miljonit inimest ja Eestis 1,3 miljonit, seovad meid väga pikaajalised ajaloolised sidemed ja väga head suhted. Ma tuletan meelde, et Nõukogude okupatsiooni ajal Türgi mitte kunagi ei tunnustanud meie kuulumist Nõukogude Liidu koosseisu. Seesama asevälisminister ütles otse, et kuna suhted on nii head, siis me võime neile ausalt öelda, mis meie arvates võib olla häiriv, eriti kontekstis, kus Eesti asub 1. juulist Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigiks ja vaieldamatult võib tõusta üles küsimus liitumiskõneluste jätkamisest Türgiga. Türgi ise loodab, et Malta eesistumise ajal võivad liitumiskõnelused taas jätkuda. Türgis valitseb erakorraline olukord, nagu teada, tõenäoliselt veel kuni aprillini. Vaieldamatult on nende sisemiste mõjurite seas, mis Türgi tulevikku mõjutavad, peale sisepoliitiliste küsimuste ka näiteks terrorioht. Sisuliselt on Türgi oma idapoolsel territooriumil, kurdi enamusega aladel reaalselt sõjaseisukorras. Eelmisel aastal oli seal üle 700 intsidendi, hukkus üle 300 inimese. Ärme unustame ka Süüriat. Türgi relvajõud ju juba eelmise aasta lõpul sisenesid n-ö oma huvides Süüria territooriumile, et tagada julgeolekut oma piirialadel. Ei maksa unustada, et Türgi väliskaubandus on kahe kolmandiku ulatuses seotud Euroopa Liiduga. Kui me küsisime, mis suunas Türgi võiks liikuda, kas ta eemaldub lääneriikidest, läänemaailmast, Euroopast ja võib-olla vaatab hoopis Euraasia suunas laiemalt, siis vastused, mida me nii poliitikutelt kui ka mõttekoja analüütikutelt kuulsime, olid sellised, et Türgi liigub edasi, vaatamata kõigile keerulistele sisemistele arengutele, koos Euroopaga ja koos läänemaailmaga. Aga me peame vaieldamatult hoidma silmad lahti. Türgi arengutest võib sõltuda väga palju, sest see on strateegilise tähendusega riik.

12:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

12:34 Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud väliskomisjoni esimees! Hiina on toonud välispoliitilisse leksikasse sõnapaari "pehme jõud". Niipalju kui mina sellest aru saan, tähendab see muu hulgas, et riikidevahelisi suhteid edendavad ja riikide eesmärgi aitavad ellu viia inimesed, kellel pole parajasti sobiva poliitilise staatusega ametit, olgu need kultuuriinimesed, akadeemiline rahvas, ettevõtjad jt. Kas te jagate seda mõtet, et ka parlamendi väliskomisjoni liikmetel on rohkem potentsiaali ja n-ö pehme jõu kasutamise võimalust, et välissuhteid edendada, näiteks väliskaubanduses jne? Kas see on võimalik ja kas te järgmise aasta eelarvet koostades toetaksite seda ideed, et väliskomisjoni välislähetuste rahasumma pisut kasvaks? Ühtlasi tänan väga sisuka ettekande eest!

12:35 Marko Mihkelson

Aitäh, Urve! Ma ei oodanud, et see küsimus nii läheb, minu mõtted läksid juba kuskile sinna Pekingi ja Shanghai kanti. Aga see on väga õige ja suurepärane küsimus ning ma suure heameelega sellele vastan. Mis puudutab Hiinat, mille sa mängu tõid, siis me oleme täna vaieldamatult teenimatult vähe tähelepanu pööranud nendele ohukolletele, mis on seoses Hiina positsiooniga maailmas tekkinud. Nende all pean ma ennekõike silmas Lõuna-Hiina merel toimuvat, ka see on paljuski seotud ju rahvusvahelise õiguse ja põhimõtete küsimusega. Aga jätame selle teema mõne teise debati jaoks. Kui nüüd tulla väliskomisjoni juurde, siis Hiinaga on meil ajalooliselt olnud väga head sidemed. Ma arvan, et väliskomisjonil on sageli olnud võimalusi aidata kaasa, et kahepoolsete suhete üksikutes nüanssides oleks parem teineteisemõistmine. Me töötame praegu selle nimel, et meie komisjoni delegatsioon veel sellel aastal sõidaks Hiinasse. Meie komisjonis on nimelt olnud selline tava, et kord koosseisu jooksul tehakse visiit Hiina kolleegide juurde. Väga huvitav oli minu kokkupõrge, positiivses mõttes, meie Hiina kolleegi madam Fuga, kes on Hiina parlamendi väliskomisjoni esinaine, väga mõjukas endine diplomaat, endine asevälisminister, kes on nüüd aastaid juhtinud väliskomisjoni. Me sattusime kokku eelmise aasta lõpus Washingtonis USA Kongressis. Meil mõlemal oli täpselt sama küsimus: millises suunas uus, ametisse astuv Ameerika Ühendriikide administratsioon võib liikuda ning milliseid mõjusid võib selle administratsiooni poliitika esile kutsuda nii Hiinale kui ka Eestile? Aga mitte see ei ole oluline, vaid tähtis on see, et Hiina on lähematel aastakümnetel vaieldamatult väga oluline riik ka selles küsimuses, kui me räägime meile väga tähtsate mängureeglite, rahvusvahelise õiguse ja maailmakorra hoidmisest. Nii et need kontaktid on väga olulised.

Aga mis puudutab välissuhtluse võimekust Riigikogus, siis alles eile, kui me parlamendirühmade esimeestega eelarveküsimusi käsitlesime, ma ütlesin, et see eelarvehandluse hulk, mis on juba aastaid eraldatud Riigikogu väliskomisjonile ja ka teistele komisjonidele, delegatsioonidele ja parlamendirühmadele suhtlemiseks kolleegidega teistes parlamentides, ei ole iseenesest sugugi väike. Ma arvan, et väga oluline – sellele on ka väliskomisjon oma töös tähelepanu pööranud – on see, kuidas paremini eelarvestada neid vahendeid, mis on ette nähtud. See, et viimastel aastatel on ikkagi veerandi jagu ettenähtud ressurssidest aasta lõpuks üle jäänud, näitab, et me ei ole piisavalt hästi suutnud oma tööloikudes ette näha – ja ma ei pea siin silmas ainult väliskomisjoni, vaid Riigikogu välissuhtlemist tervikuna –, millised on prioriteedid, ega neid vahendeid kasutada.

Väliskomisjon on teinud Riigikogu Kantseleile ettepaneku ka selles vallas, millised võiksid olla eelarvestamise paremad meetodid. Näiteks on üks variant, mille me oleme välja pakkunud, see, et 1. märtsiks oleks kõigil, kellel on olemas oma eelarverida välissuhtlemiseks eraldatud vahendite kujul, aasta peale tehtud valmis oma eelarve, kus oleks kirjas, millised on planeeritavad tegevused, mis nõuavad vahendeid meie välissuhtlemise jaoks ettenähtud eelarvest. Ma usun, et me oleme aasta lõpus tänasest palju targemad ja suudame palju paremini kasutada seda ressursi, mis meil olemas on. Aga, Urve, ütlen sulle lõpuks vastuseks, et loomulikult võiks raha alati rohkem olla, kui selleks vajadus on. Sellel aastal on lisaressurss tulemas ka Euroopa Liidu eesistumise ettevalmistamiseks, mida me kõige paremal moel kasutame. Kõige tähtsam ei ole mitte raha, vaid see, mis me selle eest teeme.

12:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

12:40 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Aitäh, austatud ettekandja! Oma ülevaates te märkisite hinnangulise väitena, et strateegiline kommunikatsioon välis- ja julgeolekusuhetes on olnud puudulik. Kas te konkretiseeriksite selle väite alust, kas see on viimastel aastatel nii olnud ja mis selle taga on? Edasi, kas teie meelest on Eesti suutnud tänapäeval tasemel ümber või edasi mõtestada eesti diasporaa võimekust?

12:41 Marko Mihkelson

Aitäh, hea Krista! Väga oluline küsimus. Kahjuks on siin paar nüanssi, mis on kaetud riigisaladusega. Ma mõned mõtted, mis mul selle strateegilise kommunikatsiooni kohta on, jätaksin hetkel siin puldis ütlemata. Aga nagu ma mainisin, on komisjonil sellel kevadistungjärgul ennekõike kavas kutsuda kuulamistele need, kes peaksid tagama riigi strateegilise kommunikatsiooni toimimise kõigepealt info analüüsivise seisukohalt. Ma pean silmas ikkagi välis- ja julgeolekupoliitika küsimusi, seda, kui hästi ja kui kiirelt me saame teadlikuks protsessidest, mis kusagil toimuvad, kaasa arvatud nendest, mis võivad

ühel või teisel juhul riivata Eesti huve, ning milline on meie reageering nendele riigi tasandil. Nagu ma mainisin, faktide ja tõe väänamise ajastul on suutlikkus propaganda ja desinformatsiooniga toime tulla erakordselt oluline. Me oleme näinud juhtumeid, kui väga kiirelt ja lihtsalt on olnud võimalik kuvada Eestist rahvusvahelises meedias pilt, justkui siin oleks toimumas midagi erakorralist, nagu me kahjuks nägime eelmise aasta novembris viimase valitsusvahetuse ajal. Vaieldamatult on oluline nende tegevus, kes on seatud selle eest vastutama. Ennekõike pean ma silmas Riigikantseleid. Loodetavasti saame õige varsti riigisekretär Loodiga kokkuleppele selles, millal esimene kuulamine väliskomisjonis võiks toimuda. Aga oluline ei ole mitte ainult peaministri juures olev strateegilise kommunikatsiooni allüksus, vaid ka see, kuidas näiteks Välisministeeriumis, Kaitseministeeriumis ja võib-olla ka Siseministeeriumis nähakse suuri välis- ja julgeolekupoliitilisi narratiive, mille suhtes me peame kujundama mitte ainult reageeriva võimekuse, vaid olema mõnel juhul ka proaktiivsed. See on erakordselt oluline, kuigi Eesti ühiskonna üldine vastupanuvõime sellisele mõjutustegevusele on minu meelest palju suurem kui mitmeski lääneriigis.

Üks Ühendriikide senaatoreid läinud aasta detsembris ütles mulle, et meil siin ei ole nähtavasti probleemi arusaamisega – eriti, kui me räägime Venemaa võimalikust mõjutustegevusest –, mis on õige ja mis on vale ja mis võib kahjustada näiteks meie riiklikke huvisid. See aga ei ole mitte sugugi üheselt arusaadav ja mõistetav mitmes lääneriigis, ka mitte Ameerika Ühendriikides. Nii et see on väga oluline valdkond ja komisjon võtab seda tööd väga tõsiselt. Loodetavasti saame järgmisel välispoliitika arutelul juba tulemustest rääkida.

12:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud kolleegid, teeme nüüd hääletusprotseduuri, sest mäletatavasti väliskomisjoni ettepanek oli töötada täna kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Selle võimaluse andmiseks peame hääletama. Panen hääletusele väliskomisjoni ettepaneku pikendada istungi aega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tööaeg on pikendatud. Selle poolt hääletas 34 rahvasaadikut, vastu ei olnud keegi.

Avan läbirääkimiste vooru ja tuletan meelde, et väliskomisjoni ettepanekul on esimeste kõnelejatena eelistatud fraktsioonide ametlikud esindajad, kui nii võib öelda. Kui vaadata sõnasoovijate nimekirja, on see sisuliselt juba tagatud, ainult ühe erandiga. Andres Herkel Eesti Vabaerakonna nimel, palun!

12:48 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud minister! Riigikogu liikmed! Kultuurileht Sirp pühendas oma jaanuarikuu viimases numbris terve kimbu artikleid tõejärgse ühiskonna kirjeldamisele ja lahtimõtestamisele. Palju toodi näiteid president Trumpi väljaütlemistest, aga kindlasti osutab see mõiste ka infosõdadele, mõjutustegevusele ja nn internetitrollidele. Peter Pomerantsev on öelnud, et kõik, mis loeb, on see, et vale oleks klikitav, ja selle määrab see, kui palju vale toidab inimeste juba olemasolevaid eelarvamusi. Me teame hästi, et Kreml kasutab oma infooperatsioonides lugematuid libakontosid sotsiaalmeedias. Viitena Prantsusmaa eelseisvatele presidendivalimistele teame sedagi, et üks kandidaat, Marine Le Pen, on teistest selgelt agaram ja osavam just uue meedia kasutajana. Need on ühe puu kaks oksa. Ehk nagu ütleb äsja avalikustatud Teabeameti aastaraamat Venemaa mõjutustegevust kirjeldades: "Väljamõeldud info leiab sageli viljaka pinnase EL-i liikmesriikide eliidivastastes ringkondades, kes Kremli jutupunkte edasi levitavad."

Mõelgem siinkohal, mida tähendab olla eliidivastane ringkond. Vabaerakond, kritiseerides eliidi egoismi näiteks erakondade rahastamisel, on ilmselt eliidivastane ringkond. EKRE on ka eliidivastane ringkond. Ma arvan, et eliidivastase ringkonna stigmatiseerimisega tuleb olla igal juhul ettevaatlik, kui ei ole konkreetset juttu, millist maad silmas peetakse ja kellest täpselt jutt käib. Paraku, Le Peni Kremli-meelsus on teada, aga üks tema peamisi konkurente, n-ö eliidi kandidaat, on silmitsi tõsise korruptsioonisüüdistusega ja see ei pärine mitte tõejärgse maailma trollide sulest. Teiste sõnadega: eliidil tuleb väga tõsiselt peeglist vaadata, et iseenda näolapp korda teha.

Kaks nädalat tagasi osales Riigikogu delegatsioon Euroopa Nõukogu Parlamentaarsel Assambleel. Seal lahvas esimest korda avalikkuse ees EPP saadikurühma endise esimehe Luca Volontè nimega seonduv korruptsiooniskandaal. Meil äratas see tähelepanu peamiselt sellega, et Danske Banki Eesti filiaali kaudu on liikunud väidetavalt enam kui kaks miljonit eurot, mis oli mõeldud ühe Aserbaidžaan

puudutava resolutsiooni hääletustulemuse mõjutamiseks. Olin ise selle hääletuse ajal vastava komitee esimees, mäletan seda väga hästi. Kindlasti on mul häbi endise kolleegi pärast, kui süüdistus vastab tõe. Täpsemini, mul pole ühtegi kahtlust, et süüdistus vastab tõe, aga ma olen üllatunud, et süüdistuse keskmes on see inimene, Luca Volontè. Arvan, et tegemist on pigem jäämäe veepealse osaga, ostetav võrgustik Euroopa poliitikas ja selle eliidis on paraku laiem. Esimesed süüdistused nn kaaviaridiplomaatia ehk Euroopa poliitikute tegevuse kohta ilmusid avalikkuse ette vähemalt viis aastat tagasi. Nüüd on üks juhtum Milano prokuröri töölaual. Ja meil tuleb küsida, kus on siin euroopalikud väärtused, kus on eliidi vastutustunne. Kui väärtusi ega vastutustunnet ei ole ...
Ma palun lisaiega!

12:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolm minutit.

12:52 Andres Herkel

... siis tekibki vaakum, mille täidavad äärmuslased. Tsiteerides taas Teabeametit: "Vasakpoolsetele on meeltnööda Venemaa vastandumine USA-le, parempoolsetele aga Moskva jõuline seismine oma huvide ning nn konservatiivsete väärtuste eest." Lisan omalt poolt vanasse vene poliitžargooni ümberpandult: üks kasulikud idioodid on nad mõlemad.

Niisiis, Francis Fukuyama veerand sajandit tagasi kuulutatud ajaloo lõpust on asi paraku kaugel, aga William Shakespeare'i "Aeg liigestest on lahti" on ajatu ja ajakohane kujund. Kui nn tõejärgne ajastu on ohtlik, hirmutav ja dramaatiline, siis meenutagem sedagi, et kui jätta kõrvale külma sõja järgne ajaloo lõpu illusioon, mis jäigi illusiooniks, siis ei meenu naljalt ühtegi aega, mis oleks olnud lihtne. Alati on mingisugune jama ja selles tuleb korda luua. Mis puutub tõejärgsusesse, siis seda peab taltsutama minu arvates lihtne tõde: kõigil on õigus oma arvamusel ja järeldustele, aga mitte kellelgi ei tohi olla õigust faktidele, mis pole objektiivsed. Pole õigust omaenda faktidele ei president Trumpil ega president Putinil, mitte kellelgi.

Tihti tundub mulle, et meie välispoliitiline arutelu takerdubki sellesse, mis toimub Trumpi või Putini peas. Ometi, ega selline sõnajõnksutamise sport väga viljakas ei ole. Me peame siin ja praegu mõtlema eeskätt sellele, et säiliks Euroopa ühtsus, jätkuks Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide koostöö ning Eesti püsiks demokraatliku riigi ja vaba ühiskonnana, kus eliidi vead ja poliitiline korrupsioon ei looks pinnast kasulikest idiootidest äärmuslaste tekkeks.

Eelviidatud Sirbi tõejärgse ühiskonna numbris eristatakse muu hulgas Sokratese ja sofistide suhet tõesse. Sokratese eesmärk Platoni kirjelduse järgi oli kõnelda tõe, sofistid vaidlesid üksnes toorest võitu silmas pidades. Pole kahtlust, et seda jaotust aluseks võttes peab Eesti välispoliitika olema platooniline ehk tõe- ja väärtuspõhine. Muu hulgas tähendab see, et rahvusvahelisest õigusest, sh Eesti riigi õiguslikust järjepidevusest, kinnipidamine on tees, mida ei tohi lasta lahustada – ei tõejärgsel ühiskonnal ega n-ö Savisaare-järgsel Eesti poliitikal, kus ka Keskerakonna valitsus vastutust kannab. Aitäh!

12:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Keit Pentus-Rosimannus, Reformierakonna fraktsioon. Palun! Kaheksa minutit.

12:56 Keit Pentus-Rosimannus

Head kolleegid! Eesti-suguse väikeriigi eesmärkide saavutamiseks valitsevad soodsad olud siis, kui meie väliskeskkonnaks on avatud ja väärtuspõhine riikidevaheline suhtlusruum, kus rahvusvaheline õigus maksab. Me saame selleks väga palju ise ära teha, aga mitte kõike, sest meid mõjutab maailmas toimuv ja me sõltume sellest. Eesti riikluse püsimine ja eduvõimalused on alati ohus, kui maailm pöördub tagasi suurriikliku egoismi või dikteeritud jõupoliitika juurde. Paanikat külvamata on aus tunnistada, et need põhimõtted ja väärtused, mis Eesti riigi edu toetavad, on praeguses maailmas ohus. Jõupoliitika ja suurriikide egoismi naasmine välispoliitikasse ei ole viimase aasta jooksul sugugi vähenenud. Vastupidi, me näeme, et lääne poliitilise eliidi juba aastaid kestnud kaunis muretu triivimine ja ühiskondade aluskihtidest alanud vaikne nihestumine viib uue maailmakorra künnisele. See terendav maailm ei ole Eesti jaoks parem maailm.

Konkreetsemad arengusuunad, mis agressiivse naabri kõrval praegu väga tugevasti meie turvatunnet ja eduvõimalusi ohustavad, on läänemaailma koostöö ja vabakaubanduse võimalik asendumine suletuse

ja vastasseisude, riikide egoismi ja protektsionismiga. Me peame küsima, kas ja mida me saame seda kõike teades ette võtta. Kogu maailma ajakirjandus ja sotsiaalmeedia on viimastel kuudel kulutanud enneolematult palju tunde ja internetiruumi, et kütta üksteise emotsioone üles Ameerika Ühendriikide uue presidendi *tweet*ide ja intervjuujuppide abil. Ega saagi salata, ettevaatlikkusele sundivaid teateid vaba maailma juhtriigist on tulnud. Ometi tuleb meil selle aasta väliskeskonnast ja selle ettemääramatusest kõneldes vähemalt samasuguse tähelepanelikkusega käsitleda muutusi siinsamas Euroopas. Siin maailmaosas oleme meie osa lahenduse ja plaani pakkujatest ning selle eest vastutajatest.

Meie jaoks, Eesti jaoks ei ole midagi olulisemat Euroopa Liidu, NATO ja lääneliitlaste ühtsusest ja püsimisest. Muidugi on tõsi, et väga suur mõju edasistele sündmustele on Prantsusmaa ja Saksamaa valimistel, kus meil on vaid tähelepaneliku vaatleja roll. Ent laiemalt on lähiajal küsimus Euroopa Liidu suutlikkuses ajada ühtset, arusaadavat ja tulemuslikku poliitikat majanduskasvu, inimeste igapäevase turvalisuse ja paremate tulevikuväljavaadete tagamisel. Kuidas ka ei sooviks, erilisi märke olukorra tõsiduse adumisest Euroopa riikide poliitilises eliidis näha ei ole. Ratas veereb sellises *business-as-usual*-rütmis valimistest valimistesse ja tihti domineerivad lähiajalised sisepoliitilised huvid. Kaugele vaatava ning samal ajal tugeva 500-miljonilise liidu hoovuseid tundlikult tajuva uue tuumiku järele, kes Euroopa projekti saatuse enda kätte ja juhtida võtab, on aga ammu karjув vajadus. Kas seda suudetakse? Hirmudele mängimine ja nendele näiliste lahenduste pakkumine on populistide leib. Hirmude õigeaegne maha võtmata jätmine ja nendele tegelike lahendustega vastamata jätmine võib aga nn peavoolupoliitikutele saatuslikuks saada. Ükskõik, kas tegu on parasjagu hirmuga migratsiooni surve, üleilmastumise, agressiivse jõu või majandusmurede ees.

Usutavate ja veenvate vastuste leidmine järgmistele teemadele on Euroopa Liidu lähiaja minimaalne kriitilise tähtsusega ülesanne. Esiteks, välispiiride toimiv ja tõhus kontroll. Teiseks, migratsioonikriisis varjupaiga saanute tegelik integreerimine mahus ja tempos, mis on ühiskonnale vastuvõetav.

Kolmandaks, Euroopa riikide suurem panustamine enda kaitsevõimesse. Ja neljandaks, vabakaubanduse säilitada aitamine maailmas. Kõige selle taustal on vaja Euroopa Liidu juhtimine arusaadavamaks kujundada. Eestil on kõik eeldused – ja tegelikult ka pikalt ehitatud usaldus –, et nendel teemadel kaasa mõelda ja pakkuda ka ratsionaalseid lahendusi. Meie eesolev eesistumine muudab selle rohkem kohustuseks kui võimaluseks, nii et küsimus on, kas valitsus on selleks valmis. Euroopa Liidu riikide sisemiste ja vaheliste murede kõrval on meie jaoks oma agressiivset naabrit teades kõige tähtsam teema muidugi julgeolekuolukord. Putini režiim jätkab Lääne-Euroopa lõhkumise geopoliitilise strateegia külmaverelist elluviimist, kasutades selleks kõiki vahendeid – inimsusevastast rändesurvet Süüriast Liibüa suunalt, populistlike isolatsiooniparteide toetamist, küberrünnakuid, meediaruumi korrumpeerimist valede ja inforünnetega riigi sees ning kõiksugu manipulatsioonide abil läänepartnerluse osaliste üksteise vastu mängimist. Muutust paremuse poole ei ole näha. Osa Gruusia territooriumist on endiselt okupeeritud, Ukrainas käib kolmandat aastat Putini režiimi juhitud sõda, 2017. aastal tapetakse tsiviilelanikke. Eelmise aasta teises pooles Balkanil alanud Putini režiimi toimetamised on seni veel vähe tähelepanu saanud. Venemaa ei tõmbu tagasi, ta ei muuda oma agressiivset käitumist. Meie vastus sellele agressiivsele rahvusvahelist õigust rikkuvale ja riikide iseseisvust ohustavale režiimile peab olema tugev ja kohane.

Maailma tugevaim kaitseorganisatsioon NATO on suurendanud oma panust meie regioonis, teeb seda veelgi. Meie tänu kuulub igal juhul brittidele, taanlastele, prantslastele, Kanadale, Ameerika Ühendriikidele ja Saksamaale, kelle panus meie regioonis on väga oluline ja keskne. Lisaks, sanktsioonid, mis on kehtestatud teise riigi vastu agressiooni korraldamise eest, peavad püsima jõus senikaua, kuni agressioon on läbi ja Ukraina on täieliku kontrolli omaenda territooriumi üle tagasi saanud. Peale majandusmõju on nendel sanktsioonidel ka suur moraalne tugi Ukrainale. Need on põhimõtted, mida ei ohverdata. Siin pole muud võimalust kui olla leppimatu – selline on olnud Eesti positsioon siiani ja sellisena peab see ka püsima.

Enne käis siin puldis läbi üks märkus Välisministeeriumi kohta Ukrainas viimasel nädalal toimuvale eskalatsioonile reageerimise kiiruse teemal. Ma võtan seda tähelepanekut veidi täpsustada või korrigeerida. Tahan öelda, et meie diplomaatide taju julgeolekuolukorra suhtes on kindlasti endiselt terav, ent meie muutunud valitsuse ja valitsuskabineti laua taga istujate oma peaks olema teravam. Eesti rahvusvaheline usaldusväärsus, meie vaist tajuda siinse regiooni julgeolekuolukorda, meie teadmised selles vallas ja nende väljendamise julgus on midagi, mida hinnatakse Euroopas igati põhjendatult kõrgelt. Usaldusväärsus on olnud meie suurim välispoliitiline kapital. Kui värskelt ametisse

asunud valitsuses haaratakse pastakas, et muuta pehmemaks diplomaatide vahel pikalt ettevalmistatud peaministrite ühisdeklaratsiooni, siis ärge tulge rääkima, et meie poliitilises liinis pole midagi muutunud. Ametlik välispoliitiline liin, mida ajavad diplomaadid, pole muutunud. Aga muutunud on see, et järjest rohkem näeme valitsuse juhtparteisi ei tea millistest kanalitest tulnud ja ei tea kelle tõugatud mitteametlikku liini, mis Eesti ametlikku välispoliitilist kurssi alati ei toeta.

Lõpetuseks. Me keegi ei tea praegu detailselt ette, milline olukord on aasta pärast siin saalis uuesti välispoliitilisest arengust kokkuvõtteid tehes, ent me teame, mis on meie jaoks kõige olulisem. See on Euroopa ja läänemaailma ühtsuse tugevus, liitlasehete hoidmine ja arendamine – nende toetamine, kes on valinud demokraatlike reformide tee ja kellele meie oleme mõnikord viimaseks lootuseks. Need on üldse kõige tähtsamad tegevused, mille põhjal tulevikus praeguse valitsuse edukust hinnata. Jõudu selleks meile kõigile! Aitäh!

13:04 Esimees Eiki Nestor

Mart Nutt Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, palun!

13:04 Mart Nutt

Austatud härra esimees! Head kolleegid! Välispoliitika on valdkond, milles riik peab olema tingimusteta ühtne. Väikeriigile on see ainus võimalus rahvusvahelisel tasemel oma huve kaitsta. Eelkõnelejad on väga palju ära öelnud ja eks meie välispoliitika ühtsust näitabki see, et me oleme põhimõttelistes küsimustes ühte meelt. Seepärast ei ole mul ka mõtet korrata seda, mida me siin juba rääkinud oleme. Tooksin seega oma ettekandes veel mõned aspektid, mis on ehk vähem tähelepanu saanud, ja pühendaksin nendele oma piiratud aja raames natukene tähelepanu.

Esmalt, Isamaa ja Res Publica Liit on alati toetanud Eesti aktiivset osalust Euroopa Liidus ja NATO-s ning nende organisatsioonide tugevust ja arengut. Kuid on selge, et ei piisa sellest, kui piirduda ainult sõnade ja tõdemusega. Eesti peab sellesse koostöösse ka aktiivselt panustama. Me ei tohi leppida mõttega, et Eesti on Euroopa Liidus ja NATO-s üksnes tarbija. Pigem peame olema eestvedaja. Ajalugu on andnud meile kogemusi, mida paljudel riikidel ei ole – eeskätt pean silmas Venemaa tundmist ja tajumist –, selles on viimase kümnendi rahvusvaheliste sündmuste põhjal üha enam veendunud meie partnerid ja liitlased. Maailm on siiski suurem kui Euroopa Liit ja NATO. Eesti iseseisva riigina ei saa teha nägu, et muud maailma ei ole meie jaoks olemaski, või et piisab, kui sulgeme ennast Euroopa Liidu ja NATO kookonisse. Peame tunnustama, et Eestil on huvid ka mujal maailmas ja Eesti peab neid huve aktiivselt kaitsma ja esindama.

Rõhutaksin eriti kahte valdkonda, milles meie välispoliitikal on minu hinnangul kasvuruumi. Üks neist on konsulaartegevus. Kuigi viimastel kümnenditel on viisavabadus Eesti kodanikele märgatavalt avardunud, on maailmas siiski mitukümmend riiki, mis on viisavabad meie naabritele, soomlastele ja rootslastele, aga ei ole viisavabad meile. Mõne riigi viisatingimused on meie jaoks lausa diskrimineerivad. Ei hakka riike nimepidi ette lugema, aga rõhutan, et eeskätt puudutab see mõnda Aafrika riiki. Välisministeeriumi üks prioriteete peab olema saavutada Eesti kodanikele samasugused reisimistingimused, mis on teistel Euroopa Liidu riikide kodanikel.

Teiseks puudutan põgusalt ka välismajanduspoliitikat. Lugupeetud härra välisminister rõhutas välismajanduspoliitika tähtsust ja oleme ka meie seda meelt, et sellele peaks tunduvalt rohkem tähelepanu pöörama. Tihtipeale õigustatakse tagasihoidlikku tegevust tõigaga, et välismajanduspoliitika kuulub Euroopa Liidu pädevusse ja liikmesriikidel justkui ei peakski siin mingit rolli olema. Ometi kaitsevad liikmesriigid oma rahvuslikke huve ka välismajanduspoliitikas. Eesti peaks vaatama kaugemate turgude poole kui Euroopa Liit ja meie lähimad naabrid. Me peaksime julgelt vaatama isegi sellise piirkonna poole nagu Aafrika. Võin oma kogemustest kinnitada, et mitmele meie majandusharule, sh toiduainetööstusele, on sellel kontinendil päris palju turgu. Ka Eesti arenguabi ja humanitaarabi ei peaks piirduma rahaliste maksetega, mis kokkuvõttes tähendab teiste riikide ettevõtete toetamist. Me võime toetada ka oma ettevõtteid panustamisel arengu- ja humanitaarabisse. Aitäh teile!

13:08 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaega.

13:08 Henn Põlluaas

Hea Riigikogu esimees, välisminister ja kolleegid! Hiljutise valitsuse ja välisministri vahetumise tõttu võib mõista ministri soovi esitada aruandekõne asemel üldisi seisukohti, kuid sellest hoolimata oleks oodanud täpsemat ja fookustatumat ülevaadet. Iga riigi välispoliitika alus on rahvuslikud huvid ja väärtused, mille põhjal seatakse eesmärgid ja strateegia. Eesti võimulolijad pole aga nende defineerimist oluliseks pidanud. See on muutnud Eesti huvid teisejärguliseks, kardetakse eristuda multikultuuristuvast ja traditsioonilisi väärtusi kaotavast Euroopast. Eesti huvide kaitsmist nähakse vastandumisena ning rahvusriiklusele ja väärtustele suunatud poliitika on asendunud Euroopa Liidu teiste riikide ning kõikvõimalike organisatsioonide huvide ja soovitude kriitikavaba omaksvõtuga. See ei ole normaalne.

Välispoliitika peamised märksõnad on julgeolek, Venemaa, NATO, massiimmigratsioon, islamiterrorism, välismajanduse arendamine, Euroopa Liidu kriis ning ühenduse võimetus kiirelt ja adekvaatselt tegutseda. Venemaa rahvusvahelist õigust eirava ja agressiivse poliitika suhtes on valitsenud meil suhteline üksmeel. Samuti ei seata kahtluse alla NATO ja liitlassuhete vajalikkust. See kõik on positiivne, seetõttu ma sellel pikalt ei peatu. Kuid Venemaa praktika tõttu kasutada sõjalist jõudu poliitiliste eesmärkide saavutamiseks peame suhtuma sanktsioonidesse kompromissitult. See ei ole radikaalsus, nagu kostis Välisministeeriumist, kui väliskomisjon nõudis Eesti seisukohtade karmistamist. Oleme kuulnud ka väiteid, justkui oleks Eesti soovil Balti peaministrite kohtumisel Venemaa-suunalist avaldust pehmendatud. Ka välisminister ei lükanud seda veenvalt ümber. Sellised tendentsid teevad murelikuks ja panevad kahtlema vasakvalitsuse edasistes sammudes.

Vaadates Eesti Euroopa Liidu poliitikat, paistab, et Eesti on võtnud endale kaasajooksiku rolli. Kuid alati kõigega nõus olles ei saa oodata, et meid võetakse tõsiselt. Kunagi oli brittidel isegi selline anekdoot: "Kes on blond ja kõigega nõus? Vastus: Eesti välisminister." Eesti välispoliitika on pigem sihitu ja allaheitlik. Sellest kõneleb soov ratifitseerida Eestile kahjulik piirileping, millega antakse Venemaale tasuta 5,2% meie territooriumist koos sinna jäävate hinnaliste maavaradega, Venemaalt okupatsioonikahjude kompenseerimise nõudmata jätmine, kuigi Riigikogu tegi nõudeotsuse juba 2004. aastal, ning Eesti otsustusõiguse ja suveräänsuse jätkuv loovutamine Brüsselile, ehkki Riigikohus sedastas, et selleks on vaja referendumit. Punane joon on juba ületatud. Seisame küll teiste riikide territoriaalse terviklikkuse eest, kuid mitte enda eest.

Brexit ei tekkinud tühjale kohale, Euroopa rahvaste rahulolematusel on sügavad põhjused. Kui Brexitist võetakse õppust ja naastakse Euroopa Liidu juurde, mis tähendab võrdsete riikide liitu, otsustusõiguse tagastamist liikmetele, direktiivimajanduse ja bürokraatia kaotamist, massiimmigratsiooni ja kvoodipoliitika lõpetamist, Euroopa kultuuri ja väärtuste kaitsmist – ma räägin tõelistest väärtustest, mitte vasakliberaalsetest libaväärtustest –, siis jääb liit püsima. Vastupidisel juhul on tagajärjeks üha suurem usaldusekaotus ja riikide lahkumine. Juba räägitakse sellest Prantsusmaal, Hollandis, Saksamaal, Austrias, Tšehhis, Itaalias ja mujalgi. Euroopa Liidu kriitikute sildistamine 19. sajandi ksenofoobideks, populistideks ja äärmuslasteks ei aita. Vaja on sisulisi muutusi, mitte kiidukõnesid rappajooksunud suundumustele ja Brüsseli eluvõõrale poliitikale.

Eesti saab Euroopa Liidu eesistujana vastutusriikka rolli. Kui tahame, et Euroopa Liit ja euroopalik eluviis säiliks, peame julgelt ja avameelselt käsitlema arengusuundi nii idas kui ka lõunas, osutama Euroopa Liidu probleemidele ja pakkuma toimivaid lahendusi võltsist poliitkorrektsusest kantud hambutu jututoa asemel. Tõsi, sisepiiride sulgemine ei lahenda terrorismi- ja immigratsioonikriisi. Kuid kui liidu välispiirid peavad nagu sõel, kui Euroopa piirivalve ja sõjaline missioon Sophia pakuvad inimismugeldajatele tasuta transporditeenust, tuues tuhandete kaupa immigrante Aafrika rannavetest Euroopasse, siis see ongi tagajärg. Just seetõttu, et Brüsselis puudub tõeline tahe peatada ebaseaduslikku sisserännet, millega kaasnevad terrorism, kuritegevuse kasv ja naiste massiahistamis, on liikmesriigid olnud sunnitud neid meetmeid kasutama. Euroopa Liit ise on olnud kõige suurem Schengeni ruumi lammutaja ja islamiterrorismi mahitaja. Taas on Eesti olnud kõigega ja alati nõus. Abivajajaid tuleb aidata ja arenguabi andmisel on Eesti olnud esirinnas, kuid abi tuleb osutada rände- ja kriisiriikides, mitte tuua probleeme Euroopasse, sh meile. Pagulaskonventsioonide täitmine ja solidaarsuse sildi all kvoodikohustuste võtmine ei tohi toimuda rahvusliku enesetapu hinnaga. On aeg möödunud ajajärgu aegunud konventsioonid üle vaadata. Eesti, mille rahvastikust ligi 30% on välispäritolu, võiks olla siin koos sama meelt olevate rahvastega eestkõnelejaks. Selle asemel kustutati uues Eesti Euroopa Liidu poliitika raamdokumendis ära säte, mille kohaselt Eesti ei nõustu sunniviisiliste immigratsioonikvootidega, ning kolmandatest riikidest, peamiselt Venemaalt, Ukrainast ja Valgevenest, võetakse igal aastal vastu tuhandeid sisserännanuid, kahe viimase aastaga ligi 11 000. Sedasi näeme

varsti, kuidas oleme vähemusrahvus omaenda maal.

Tahan avaldada välisministrile tunnustust. Kuigi ta möönis, et Brexit ja USA presidendivalimised ei olnud talle meelepärased, on ministri sõnavõtt neil teemadel muutunud tasakaalukamaks, vastupidi varasematele, mil ta lubas endale sotsidele omast siltide kleepimist nii praegusele USA presidendile kui ka Briti poliitikele. See on positiivne, sest nii USA kui ka Suurbritannia on meie suurimad ja tugevaimad liitlased ning head suhted nendega on meie julgeoleku garant, mida ei tohi ohustada kibestunud väljaütlemistega. Paraku ei ole see arusaam jõudnud kõikide vasak- ega paremliberaalideni, peavoolumeediasse ega ka avalik-õiguslikku ERR-i. Tundub, justkui presidendivalimised USA-s ei olekski lõppenud ning teatud ringkonnad püüavad sallimatult ja raevukalt tulemusi muuta, saamata aru, et kahjustavad sellega meie liitlasi. Või tehakse seda teadlikult?

Kahjuks ei jõua rohkem teemasid puudutada. Millised peavad aga olema Eesti välispoliitika eesmärgid ja visioon? Vastus on lihtne, see on kirjas põhiseaduse preambulis: Eesti riik on loodud selleks, et tagada eesti keele, kultuuri ja rahvuse säilimine. Kogu riigiparaat ja ka välispoliitika peavad olema suunatud just selle eesmärgi rakendamisele. Edu meile kõigile selles! Ma tänan!

13:16 Esimees Eiki Nestor

Marko Šorin Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaega.

13:16 Marko Šorin

Lugupeetud eesistuja! Austatud välisminister! Head kolleegid! Välispoliitika arutelu Riigikogu auvärses saalis sattus traditsioonidest tulenevalt huvitavale ajale. Vaid pisut rohkem kui kaks kuud tagasi toimunud valitsuskabineti vahetus on tekitanud päris palju vastukaja. Alles eile rullus siinsamas saalis lahti veider diskussioon, milles üritati peaministrit mitme tiibmanöövriga sisse piirata. Seda vaatamata asjaolule, et uus valitsus on mitu korda kinnitanud: Eesti välispoliitiline kurss ja julgeolekupoliitika ei muutu, neid ei ole kavas muuta. Eesti jaoks olemuslikult fundamentaalseid põhimõtteid valitsuse vahetused väärida ei saa ega tohigi. Rõhutan siinkohal, et Eesti toetab endiselt Ukrainat, aidates raskes humanitaarolukorras olevaid inimesi. Valitsus eraldas äsja 400 000 eurot raske humanitaarolukorra leevendamiseks kriisipiirkonnas.

Kuna täna on nagunii räägitud palju Brexitist, Trumpist, Süüriast ja Venemaast, suunan mina tähelepanu hoopis teisele välispoliitika tahule – välismajandusele. Kui kaitsevõime puhul saab Eesti toetuda meie liikmesusele NATO-s ja ühtse välispoliitika ajamisele Euroopa Liidus, siis välismajanduse arengu eest saame seista vaid ise. Ainult meie saame luua eeldused Eesti ettevõtjatele, ekspordivõimekuse kasvule. Meie siin saalis kui riigi esindajad ja välispoliitika kujundajad peame ühiselt küsima, mida me oleme teinud selleks, et väliskaubandust edendada, ning kas me oleme loonud või loome võimalusi ettevõtjatele ekspordimahtude kasvatamiseks. Väga popp ja samas elitaarne on rääkida uute ja kaugete turgude vallutamisest. Eesti piimatootja leping Jaapani koostööpartneriga, mille tulemusel eksporditakse välisturule selle aasta esimeses pooles 500 tonni juustu, ületab uudisekännise ning eetriaeg õhtustes uudistesaadetes on kindlasti garanteeritud.

Ma olen varem üle kümne aasta tegelnud ekspordiküsimustega. Algusaegadel pidasin suureks proovikiviks uutele turgudele jõudmist. Ka uue lipukese püstitamine maailmakaardile on väärt jõupingutust. Olgugi et tegu ei ole globaalse turuvallutusega, on see sammuke edasi. Mul on hea meel, et Pärnumaal on selline ettevõtte näiteks Wendre, mis mängib oma sektoris kindlat rolli ja jagab globaalset turgu teiste, vägevate tootjatega muudest maailmanurkadest. Wendre puhul tuleb olulise faktorina esile tõsta asjaolu, et ettevõtte müügitööd ehk otsest kontakti turuga korraldatakse Eestist. Selliseid ettevõtteid ei ole Eestis just väga palju. Me võime küll toota suurtes mahtudes, aga kui müügikontaktid on kuskil mujal, siis on oht, et tootmisvõimalused võidakse leida ka mujalt. Me asume geograafiliselt huvitavas, et mitte öelda raskesti ligipääsetavas kohas. Kesk-Euroopa kui jõuka ja suure turu jaoks on Eesti logistilises tupikus. Ida pool on küll suur turg, kuid ainuüksi sellest riigist rääkimine on siin saalis juba üsna suur patt. Seega tuleks meil läheneda Euroopale – olla konkurentsivõime riikidega, mis asuvad Saksamaale, Prantsusmaale ja teistele jõukatele riikidele lähemal kui Eesti. Olla järjepidevalt konkurentsivõimeline lähiturudel on palju keerulisem, aga kindlasti tulusam kui kusagil eksoteerilisel, teiste kommete ja harjumustega turudel. Eesti jõupingutused koos teiste Balti riikidega aegruumilist kaugust lühendada, näiteks Balti raudtee abil, kipuvad aga takerduma huvigruppide või erakondlike erimeelsuste taha. Kas me ei peaks ikkagi andma endale mingigi võimaluse? Eile õhtul, kui neid ridu kirja panin, meenus mulle paratamatult lugu mehest, kes palus

kõigevägevamalt suurt lotovõitu. Kõigevägevam küll kuulis tema palveid, kuid mõttes soovitas mehel kas või kordki elus osta lotopilet. Esmalt tuleb tekitada võimalus, sest lotovõit – ka ülekantud tähenduses – ei kuku iseenesest kellelegi sülle.

Tulen taristuküsimuste juurest tagasi välispoliitika juurde. Murelikuks teeb asjaolu, et Eesti saatkonnad on väikesed ja töotajaid, kes tegeleksid väliskaubandusküsimustega, ei ole piisavalt. Me peame ise leidma endale koha ülemaailmses tööjaotuses järgmisel tasemel, sest taasiseseisvumise järel meile osaks saanud odava palgatasemega masstootmise maa kuvand on ammu ammendunud. Praeguseks on tekkinud huvitav paradoks: töötajad kurdavad tööpuuduse – loomulikult mõeldakse siin tasuvat tööd –, tööandjad aga töökäte puuduse üle.

Kokku võttes, tulles tagasi ettekande alguse juurde: ärgem diskuteerigem enam teemadel, kas Eesti positsioon uue valitsuse puhul on kuhugi kaldumas või kadumas. Keskendume pigem ühiste probleemide lahendamisele. Meenutan siinkohal kunagist välisministrit Jaan Poskat, keda siin saalis on korduvalt mainitud, ilmselt peetakse temast päris palju lugu. Tema tegi 1919. aastal Asutava Kogu kolmandal koosolekupäeval kõigile kogu liikmetele üleskutse: kõik erimeelsused tuleb meil lahendada siin kõrges kojas, kuid väljaspool peame seisma Eesti eest nagu üks mees. Soovin meile selleks jõudu ja tänan tähelepanu eest!

13:23 Esimees Eiki Nestor

Liisa Oviir Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

13:23 Liisa Oviir

Palun kohe ka aega juurde!

13:23 Esimees Eiki Nestor

Lisaaeg kolm minutit.

13:23 Liisa Oviir

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud välisminister! Head kolleegid! Lugesin eile õhtul eelmisel aastal toimunud välispoliitika kui olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu stenogrammi. Mitmest ettekandest jooksis läbi tõdemus, et seljataha jäänud aasta oli väga turbulentne. Tõsi, nii see oli. Vaevalt oskas aga keegi kõnelejatest siis arvata, kui turbulentseks kujuneb eesseisev aasta. Nüüd on see aasta möödunud ning taas saame tõdeda, et see oli erakordselt turbulentne. Kui palju sisaldas eelmine aasta hetki, mil tõesime, et maailm ei ole enam endine! Tegelikult polegi.

Üks ebameeldivamaid üllatusi oli kindlasti möödunud aasta 23. juunil Suurbritannias toimunud rahvahääletus riigi jätkamise üle Euroopa Liidus, täpsemalt küll asetleidnud referendum tulemus – 52% osalenutest hääletas Euroopa Liidust lahkumise poolt. Nüüdseks oleme sealmaal, kus britid on valmis alustama ametlikke lahkumiskõnelusi, st Euroopa Liidust lahkub meie väga lähedane liitlane. Palju tähelepanu on kindlasti pälvinud novembris toimunud Ameerika Ühendriikide presidendi valimised. Valituks osutus mees, kelle võimalik poliitika on vähemal määral ennustatav ja kelle signaalid väga mitmetes küsimustes on olnud vastuolulised. Eestile on ääretult oluline uue administratsiooni vaade vabakaubandusele, aga veelgi enam huvitab meid meie ühine julgeolekupoliitika ja kõik, mis seda puudutab.

Endiselt teeb Euroopale muret rändekriis. Rändekriisist tulenev surve Euroopale oli möödunud aastal küll väiksem kui aasta varem. Tõesti, ebaseaduslik ränne vähenes eelmisel aastal kolm korda, kuid algpõhjused on endiselt lahendamata, seega surve paraku jätkub. Töö sisserännanute seotud probleemide lahendamiseks on alles päris algusjärgus. Sunnitud rännet on kasutanud kättevarjuna ka rahvusvaheline terrorism. Läbi aasta toimusid terroristlikud rünnakud Euroopa riikides, aga ka väljaspool. Eelmisel aastal kaotasid kaks eestlast Prantsusmaal terrorirünnakus oma elu. Mitmetes riikides on toimunud – osaliselt kindlasti terrorismi leviku tõttu – ka radikaliseerumine, see aga toob kaasa juba järgmised probleemid.

Endiselt on lahenduseta Ukraina küsimus. Kolm aastat tagasi leidis aset Krimmi annekteerimine ja sõjaline agressioon riigi idaosas. Vähe sellest, viimased päevad on näidanud kahjuks selget konfliktiolukorra eskalatsiooni. Samas, kuna selline situatsioon on põhimõtteliste muudatusteta püsinud juba kolm aastat, siis on mõistetav ka rahvusvahelise üldsuse vähenev tähelepanu teema suhtes. See on meile väga ohtlik. Kui 2008. aastal toimunud Venemaa agressioon Georgias oleks saanud

jõulise reaktsiooni rahvusvaheliselt kogukonnalt, oleks see ehk aidanud vältida hilisemaid sündmusi Ukrainas. On kohti, kus pole õigust jääda kõrvaltvaatajaks, ja riikliku suveräänsuse rikkumine on kindlasti üks sellistest. Möödunud juulis toimus riigipöördekatse Türgis ja selle sündmuse tagajärgi näitab kindlasti lähitulevik.

Mida sellisest turbulentsest aastast järgmisse tarkusena kaasa võtta? Ikka sügavat mõistmist liitlассuhete ja koostöö vajalikkuse suhtes. Mida rohkem on meil liitlasi, seda tugevamad me oleme. Liitlased on need, kes jagavad meiega samu väärtusi. Suhteid selliste liitlastega tuleb tugevdada ja hoida tugevana, iga päev. Kui mõelda eespool nimetatule, võib tõdeda, et Eesti julgeolek on tagatud – me pole rünnaku all, ei sisemise ega välise. Aga selliseid aegu tuleb väga intensiivselt kasutada selleks, et tihendada suhteid teiste riikidega. Välisminister juba mainis, et turbulentsete aegade ja möödunud aasta sündmuste tõttu oli meie diplomaatidel väga töörohke aasta. Ma usun, et eelseisev aasta on veelgi töörohkem, seetõttu väärib kindlasti sügavat kiitust valitsuse võetud suund välisestistuse tugevdamisele.

Kuid tegelikult on igaüks meist siin saalis Eesti esindaja. Meil ei ole luksust jätta välispoliitika tegemist vaid kutseliste diplomaatide hooleks. Iga rahvasaadik saab anda ja peab andma oma panuse välisuhete tugevdamisse. Igaüks meist saab anda ja peab andma oma panuse, et sõlmida näiteks suhteid liitlассriikide parlamendiliikmetega. Tegelikult tuleb sõlmida suhteid esindajatega kõikides riikides, mis kannavad meiega samu väärtusi. Loomulikult, me loodame ja eeldame, et meie riigil ei tule kriitilisi hetki, kus me oleme ühel või teisel viisil rünnaku all. Aga keerulistel hetkedel tulevad just sellised isiklikud suhted kasuks – see, et sul on mobiilis number inimeselt, kelle hääl võib olla ühes või teises kohas otsustava tähtsusega. Muide, sellised suhted on sageli ka esimeseks sammuks majanduslike suhete sõlmimisel. Seega, tunnetagem oma osa ja oma vastutust!

Lisaks peame mõistma oma riigi panuse tähtsust, meie osalemise tähtsust kõikisugu rahvusvahelistes formaatides. Siinkohal on hästi oluline teha vahet formaalsel ja sisulisel osalemisel. Täendus on vaid realselt aktiivsel osalemisel, olles kohal, et olla nähtav ja kuuldav, olles kohal, et kaitsta meie väärtusi. Sellega me kinnitame oma väärtusruumi kestmist ja tugevnemist. Praeguses maailmas ei ole enam kohta ega õigustust passiivsusele. Seega peame andma riigina endast maksimumi Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisel, aga ka kõigis teistes formaatides, selleks et tugevdada liitlассuheteid, et tagada meile oluliste väärtuste püsimine ja eelkõige selleks, et anda oma aus panus maailmas rahu tagamiseks. Üks asi siiski veel. Sisepoliitiline oportunistlik punktinope välispoliitikas ei ole hea taktika. See ei ole ka hea praktika. See, et seekord saavad välisministrile välispoliitika arutelu küsimusi esitada ka teiste parteide esindajad, on hea praktika. Aitäh!

13:31 Esimees Eiki Nestor

Jürgen Ligi, palun!

13:31 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Mul ei ole ettevalmistatud kõne, see on pigem reaktsioon tänasele arutelule. Ma olen kõigil aastatel, kui selline debatt on toimunud, suhtunud suure halvaksapanuga Riigikogu liikmetesse ja fraktsioonidesse, kes on kahtluse alla seadnud konsensusse välispoliitikas ja Välisministeeriumi pädevuse. See, mida mina räägin, on teine asi. Ma usun endistviisi meie diplomaatide kompetentsusesse ja aususesse ega kritiseeri praegu ka kuidagi välisministrit. Kuid ma pean siiski möönma, et elevant on endiselt toas. Mitte keegi pole proovinud teda sealt välja ajada, kuigi me oleme siin peaministrile küsimusi esitades püüdnud saavutada seda, et ta ise seda teeks. Peaministri erakonnal siiski on Ühtse Venemaaga üks kehtiv leping, mida teistel Euroopa demokraatlikel riikidel ja nende peaministri erakondadel ei ole. See on fakt. Fakt on ka see, et meil on üle hulga aja peaminister, kellel on keelebarjäär suhtlemisel oma lääne kolleegidega, kuid kes on sissejuhatuseks alustanud üleskutsetega rääkida rohkem Venemaast – ajal, kui Venemaa on muutunud ainult agressiivsemaks. See on ohu märk. Saage aru, see ei ole mitte sisepoliitiline küsimus, vaid see on parlamentaarse järelevalve küsimus. Ma ei sea kahtluse alla konsensusse meie välispoliitikas, selle on aga kahtluse alla seadnud peaminister ja tema partei, sh täna siin saalis.

Episoodi kohta, mille suhtes ma olen püüdnud selgust saada peaministrilt, sain vastuse tegelikult täna välisministrilt. Peaminister tõrjus kõike, esialgu, ja mängib siamaani peitust. Minu arvates on see katastroofiline pretsedent. Mina ei tea sellist juhtumit, et valitsuskabinet hakkab *draft'*ima, nagu ütles välisminister, rahvusvahelise resolutsiooni projekti. Ma ei tea ka sellist pretsedenti, et ta oleks teinud

sega kuidagi Venemaa suhtes lõdvemalt, võtnud Venemaa tekstist välja, et teda mitte riivata. Imestusavaldused tulevad meie Balti partneritelt, kes küsivad: "Mis teil seal Eestis toimub?". Sellele peab parlamendi liige reageerima. See ei ole sisepoliitika, see on järelevalve välispoliitika üle, mida me saame teha ka juhul, kui me ei tunnista ennast pädevamaks ja informeeritumaks kui Välisministeerium. Selles mõttes oli Sven Mikser ebaõiglane, et ta viitas toetuse puudumisele opositsioonis ajal, kui ta tegelikult suhtles minu erakonnaga. Fakt on, et konsensuse probleem meil välispoliitikas tõesti eksisteerib, aga ta eksisteerib mujal ja siit puldist oli seda ka kuulda. Oma küsimuses ma juba viitasin sellele, mis mul ütlemata jäi. Nimelt, vastused olid üldjoontes rahuldavad ja mulle meeldis, mida välisminister ütles. Mõne teema oleks pidanud ehk paremini ära lõpetama. Aga lõpud siiski tulid ühelt teiselt fraktsioonilt ja need puudutavad maailma raputanud sündmusi peale Venemaa käitumise, aga kahjuks ka sünkroonis Venemaa ambitsioonidega. Need puudutavad Euroopa lagunemist, need puudutavad NATO vaidlustamist, need puudutavad toimunud või toimuvaid valimisi ja referendumeid Euroopas. Nendest aspektidest oleksin tahtnud täna rohkem kuulda ning saada siit puldist rahustavamaid sõnumeid lääne koostöö püsimisest ja liitlaskuuhettest. Vaat siin on tõesti probleem, mitte küll valitsuserakondades. Võib-olla peaministri erakonnal osaliselt on, aga see ei ole domineeriv. Nimelt lausa irvitatakse ...
Ma palun lisaiega!

13:36 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

13:36 Jürgen Ligi

... selle üle, et Euroopa Liidu lagunemine on aja küsimus. Öeldakse, et ei tohi midagi arvata ühegi liitlase poliitika muutumisest. Samas otsitakse mingisuguseid väga kodukootud julgeolekulahendusi nii meilt kui ka Lätist ja Leedust, nägemata neid seal, kus need tegelikult on – üleüldises lääne koostöös nii poliitilisel kui ka sõjalisel tasemel. See on midagi, millest peab rohkem rääkima ja mille üle peab rohkem vaidlema. Meil on tõsine probleem. Meil on probleem väärtuspoliitikaga, kuna meie liitlaste sisepoliitiline areng paneb liberaaldemokraatlikud väärtused tõsiselt kahtluse alla. Need kõik on asjad, mille suhtes meil riigi sees on konsensus kadunud. Kuid ma kinnitan veel kord, et Välisministeeriumile ja selle esindatavale poliitikale kuulub meil täielik usaldus. Ärge lõrtsige seda valitsuses ära ja ärge tehke meile etteheiteid, kui me parlamendis tunneme selle vastu huvi ja soovime, et seda ei lõrtsitaks. Palun ärge enam nii tehke! Aitäh!

13:37 Esimees Eiki Nestor

Välisminister Sven Mikser on kodu- ja töökorra seaduse alusel avaldanud soovi osaleda läbirääkimistel. Palun!

13:37 Välisminister Sven Mikser

Austatud rahvaesindajad, kõigepealt tänan teid selle tavapärasest kirglikuma debati eest! Täna ka võimaluse eest pikemalt küsimustele vastata! Ühtlasi, tõukudes eelkõnelejast, kinnitan üle, et valitsuse poliitika, julgeoleku- ja välispoliitika ei ole muutunud ega muutu oma eesmärkide poolest. Kinnitan üle ka selle, et Eesti riik, Eesti välispoliitika liigub kindlal kursil, vetes, mis paraku muutuvad üha tormilisemaks. Kui opositsioon tahab meilt kuulda, milline on alanud aastal Euroopas ühe või teise eelseisva valimise tulemus, siis demokraatias on nii, et kuigi meil on mõistagi omad lootused, ei saa me mitte mingeid kinnitusi anda.

Tõejärgsest maailmast rääkimine on kindlasti üks osa probleemist. Teine osa on ilmselt välispoliitika ajamise etendamine riigisiseseks tarbimiseks. Siin ei ole küsimus isegi niivõrd tões või vales. Nende aastate jooksul, kui mina olen veetnud Eesti välispoliitikas – tegelikult juba eelmise sajandi lõpuaastatest alates –, olen ma näinud päris palju seda, kuidas inimesed, kes rahvusvaheliste läbirääkimiste laua taga on vait kui sukad, kuvavad oma võitlust Eesti rahvuslike huvide eest sotsiaalmeedia või ka ajakirjanduse kaudu viisil, mis paneb tõeliselt aukartust tundma. Mina ei ole seda seni pahaks pannud ega ka avalikult kritiseerinud, niikaua kuni need katsed ennast upitada Eesti avalikkuse ees ei lähe otseselt vastuollu Eesti välispoliitiliste huvidega. Kui nad hakkavad seda tegema, siis paraku ei saa ka mina mitte vaiki olla. Ma arvan, et kaagutamist ei saa pahaks panna, aga seda tuleb teha siis, kui enne on munitud muna. Seetõttu jään ma sellise veendumuse juurde, et kui meie välispoliitika ajajad on inimesed, kellelt nende

lääne kolleegid tulevad ja küsivad nõu ka näiteks Lähis-Ida või Põhja-Aafrikat puudutavates küsimustes, siis kindlasti võetakse palju tõsisemalt kuulda ka seda, mida me räägime Ukrainast, Venemaast, oma lähinaabrusest ja elulistest julgeolekuhuvidest.

Ma arvan, et eelseisev Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine annab meile võimaluse oma välispoliitilist haaret ja profiili laiendada ja selle kaudu omandada ka meie jaoks eksistentsiaalsetes küsimustes suurem tõsiseltvõetavus. Sedasama annavad meile kindlasti ka kampaania, saamaks ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamaliseks liikmeks, ja loodetavasti, kui see kampaania on edukas, ka kaks aastat julgeolekunõukogu mitteamaliseks liikmeks olekut. Välispoliitiline ja julgeolekupoliitiline konsensus on väärt hoidmist. See konsensus ei ole kunagi absoluutne ja ilmselt ei peagi olema, aga kergekäeliselt seda lõhkuda ei maksa. Aitäh!

13:41 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Riigikogu täiskogu istung on lõppenud. Kohtume järgmisel nädalal.

Istungi lõpp kell 13.41.